

การจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดน กรณีศึกษา การส่งออก
สัตว์มีชีวิตประเภทสุกร ณ ด่านศุลกากรเชียงแสน

SUPPLY CHAIN MANAGEMENT FOR BORDER TRADE:

CASE STUDY LIVE SWINE EXPORTATION

AT CHIANG SAEN CUSTOMS HOUSE

มัณฑล จงศิริชัยกุล

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน

สำนักวิชาการจัดการ

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2558

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

การจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดน กรณีศึกษา การส่งออก

สัตว์มีชีวิตประเภทสุกร ณ ด้านศุลกากรเชียงแสน

SUPPLY CHAIN MANAGEMENT FOR BORDER TRADE:

CASE STUDY LIVE SWINE EXPORTATION

AT CHIANG SAEN CUSTOMS HOUSE

म्मवाल जसिरन्यकुल

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน

สำนักวิชาการจัดการ

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2558

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

การจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดน กรณีศึกษา การส่งออก
สัตว์มีชีวิตประเภทสุกร ณ ด่านศุลกากรเชียงแสน

SUPPLY CHAIN MANAGEMENT FOR BORDER TRADE:
CASE STUDY LIVE SWINE EXPORTATION
AT CHIANG SAEN CUSTOMS HOUSE

มัทนา จงศิริกุล

การค้นคว้าอิสระนี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน
2558

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

.....ประธานกรรมการ

(ดร. สุเทพ นิมสาข)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(ดร. ภูมิพัฒน์ มิ่งมาลัยรักษ์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณัฐพรพรรณ อุตมา)

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สามารถดำเนินการได้ลุล่วงจนประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายได้ด้วยดี เนื่องด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากท่านอาจารย์ ดร. ภูมิพัฒน์ มิ่งมาลัยรักษ์ ท่านอาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้กรุณาใช้เวลาให้คำแนะนำ และคำปรึกษา ตลอดจนข้อคิดเห็นต่างในการทำวิจัยเป็นอย่างดีให้แก่ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ท่านอาจารย์ ดร. สุเทพ นิ่มสาย ประธานกรรมการคุมสอบ และท่านอาจารย์ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณัฐพรพรรณ อุดมา กรรมการสอบภายใน และคณาจารย์ทุกท่านที่ให้ความกรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้อันมีค่ายิ่งทุก ๆ ท่าน ให้แก่ผู้วิจัย เป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณผู้ประกอบการส่งออกสุกร ณ ด้านสุทธการเชียงใหม่ และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ด้านสุทธการเชียงใหม่, เจ้าหน้าที่ด้านกักสัตว์เชียงใหม่ ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือในการสละเวลาและกรุณาตอบแบบสอบถามที่เป็นข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ด้วย

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ MBA Logistics and Supply Chain Management 2556 ที่คอยให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือและให้กำลังใจเสมอมา

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอระลึกถึงผู้ที่เป็นเจ้าของแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่ได้นำมาอ้างอิงในการทำการศึกษานี้ ซึ่งนี้เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้สนใจไม่มากนักน้อย แต่หากมีข้อบกพร่องประการใดผู้วิจัยขอน้อมรับไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการศึกษาวิจัยในโอกาสต่อไป และขอภัยเป็นอย่างสูงไว้มา ณ โอกาสนี้ด้วย

มัทนา จงศิริณกุล

ชื่อเรื่องการค้นคว้าอิสระ	การจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดน กรณีศึกษา การส่งออกสัตว์มีชีวิตประเภทสุกร ณ ด่านศุลกากรเชียงแสน
ชื่อผู้เขียน	มัณฑล จงศิริชัยกุล
หลักสูตร	บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน)
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร. ภูมิพัฒน์ มิ่งมาลัยรักษ์

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาการจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดน กรณีศึกษา : การส่งออกสัตว์มีชีวิตประเภทสุกร ณ ด่านศุลกากรเชียงแสน และรวมถึงปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อทางด้านการส่งออกสัตว์มีชีวิตประเภทสุกรฯ โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตลอดทั้งโซ่อุปทานตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำรวมถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องโดยตรง จากการวิเคราะห์โซ่อุปทาน (Supply Chain Analysis) เพื่อให้สามารถมองเห็นภาพโดยรวมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องของโซ่อุปทานการส่งออกสัตว์มีชีวิตประเภทสุกรฯ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ปัจจัยจากแบบจำลองแรงผลักดันทั้ง 5 ประการ (Five Forces Model) ของ Michel E Porter (1979) มาช่วยวิเคราะห์ประกอบถึงแรงผลักดันที่เป็นปัจจัยส่งผลกระทบโดยตรงของการค้าชายแดนของกรณีศึกษา โดยนำมาประยุกต์กับข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่สำรวจ ณ ท่าปศุสัตว์ ด่านศุลกากรเชียงแสน ซึ่งเป็นจุดส่งออกของแบบจำลองนี้ เป็นการวิเคราะห์ถึงการจัดการโซ่อุปทานในเชิงคุณภาพ เพื่อนำมาสังเกตถึงโอกาส และปัญหา/อุปสรรคทางการค้าชายแดน จากผลการศึกษาพบว่าการส่งออกสัตว์มีชีวิตประเภทสุกรฯ นั้นยังมีโอกาสเติบโตจากประโยชน์ของที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และเอกลักษณ์เฉพาะของรูปแบบการค้าชายแดนที่มีพื้นที่เขตพรมแดนติดต่อกัน อย่างไรก็ตามหากไม่พัฒนาปรับปรุงการจัดการโซ่อุปทานที่ยังไม่มีประสิทธิภาพมากนักพอ โดยเฉพาะในเรื่องของปัจจัยต้นทุนราคาสินค้าและการดำเนินการ , คุณภาพของสินค้า (ความปลอดภัยและถูกสุขอนามัย) รวมถึงวิธีการจัดการขนส่งที่ยังไม่ได้ตามระดับมาตรฐาน, ปัญหาจากระบบแลกเปลี่ยนและวิธีการชำระเงิน, การที่ไม่สามารถพยากรณ์

ปริมาณอุปสงค์ของสินค้าล่วงหน้าของผู้ประกอบการและรวมถึงข้อจำกัดจากกฎระเบียบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงทั้งในและนอกประเทศ อย่างไรก็ตามหากมีการสนับสนุนส่งเสริมและมีศูนย์บริการข้อมูลจากภาคเอกชนและรัฐ โดยร่วมทำงานแบบบูรณาการอย่างเพียงพอ การส่งออกสัตว์มีชีวิตประเภทสุกรจะสามารถมีอัตราการเติบโตได้อย่างยั่งยืนและต่อเนื่องต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการโซ่อุปทาน/การค้าชายแดน/การส่งออกสัตว์มีชีวิต/ด่านศุลกากรเชียงแสน

Case Study Live Swine Exportation at Chiang Saen Customs
House

Author Markhawal Jongsirichaigul

Degree Master of Business Administration
(Logistics and Supply Chain Management)

Advisor Phoommhiphat Mingmalairaks, Ph. D.

ABSTRACT

The purposes of this research was to study Supply Chain Management for Border Trade. Case study: Live swine exportation at Chiangsaen Customs House including others factors to effect on both negative and positive sides for Swine exportation. The researcher did study all the processes and also study both related governmental sectors and also private sectors. Because of Supply Chain Analysis which could allow to recognize the overall image of related sectors of Supply Chain Management for Live swine exportation. Moreover, the researcher did apply the factors from Five Forces Model of Michel E Porter to make the analysis the direct effects on Border Trade, by applying Five Forces Model with survey data in area at Livestock Control at Chiangsaen Customs House where is the importation area of this model to be analyzed the potentiality of supply chain for Qualitative Data to receive the opportunities, problems and trading obstacles. And for this the result of this research found that Live swine exportation could be grown from Border Trade benefits. However, if Supply Chain Management is not developed effectively, especially about price, cost, process management, low quality of unstandardized logistic management, problem of exchange and payment, unpredictable advanced supply chain and conditions of registrations of both related domestic and foreign sectors. But if the data center

would be hold by both private and governmental sectors and there is the Integration of working together, the growth rate of Swine exportation could be sustainable.

Keywords: Supply Chain Management/Border trade/Live Swine Exportation /Chiang Saen

Customs House

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(3)
บทคัดย่อภาษาไทย	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(6)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา	4
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	6
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
1.5 กรอบแนวคิดในการศึกษา	8
2 สถานการณ์การส่งออกสัตว์มีชีวิตประเภทสุกร ณ ด้านศุลกากรเชียงใหม่	9
2.1 สถานการณ์การผลิต และตลาดสุกรของประเทศไทย	10
2.2 สภาพปัญหาของตลาดการส่งออกสุกรในปัจจุบัน	15
3 การทบทวนวรรณกรรม และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	17
3.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	18
3.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	23

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่	
4 ระเบียบวิธีวิจัย	28
4.1 วิธีการสำรวจและเก็บข้อมูล	28
4.2 ระเบียบวิธีดำเนินงานวิจัย	29
5 บทวิเคราะห์	32
5.1 ข้อมูลทั่วไปมณฑลยูนนาน และเขตปกครองตนเองชนชาติไท สิบสองปันนาฯ	33
5.2 การวิเคราะห์ไข่อุปทานการค้าชายแดน กรณีศึกษา: การส่งออกสุกรมีชีวิต	37
6 สรุปผลงานวิจัยและข้อเสนอแนะ	50
6.1 สรุปผลงานวิจัย	50
6.2 ข้อเสนอแนะ	58
รายการอ้างอิง	59
ประวัติผู้เขียน	63

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
2.1 ปริมาณการเลี้ยงสุกรขุนเพื่อการค้าแยกเป็นรายภาค 4 ภูมิภาค	11
2.2 ราคาเฉลี่ยสุกรขุนหน้าฟาร์ม (หน่วย : บาทต่อกิโลกรัม) ตั้งแต่ปี 2548 – 2556	12
5.1 จำนวนประชากร และ GDP ของเขตสิบสองปันนาฯ ตั้งแต่ปี 2553-2556	36
5.2 จำนวนประชากรโดยแบ่งแยกเขตของเขตสิบสองปันนาฯ ปี 2556	36
5.3 ปริมาณผลผลิตปศุสัตว์ ตั้งแต่ปี 2553-2555 (หน่วย พันกิโลกรัม)	37
5.4 ปริมาณการส่งออกสุกรขุนและประเทศนำเข้าที่สำคัญ ตั้งแต่ปี 2551-2556	38
5.5 แสดงราคาเฉลี่ยสุกรหน้าฟาร์มไทย-จีนรายปีและปริมาณการส่งออกสุกรมีชีวิต ณ ด่านศุลกากรเชียงแสน ระหว่างปี 2552 – 2556	40
5.6 ความสัมพันธ์ของปัจจัยระหว่างส่วนต่างราคาและความสามารถในการส่งออก	48

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1.1 สถิติมูลค่าการค้าชายแดนจังหวัดเชียงราย ในช่วงระหว่างปี 2548 – 2557	1
1.2 เส้นทางการค้าชายแดนจาก 3 ด้านฯของจังหวัดเชียงรายไปจีนตอนใต้	2
1.3 แนวโน้มการส่งออกสุกรฯใน 3 ภูมิภาคช่วงระหว่าง ปี 255 – 2556	3
1.4 แนวโน้มปริมาณการส่งออกสุกรฯ ณ ด้านฯเชียงแสน ปี 2550 – 2556	3
1.5 กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยการจัดการโซ่อุปทานค้าชายแดนฯ	8
2.1 การจัดแบ่งพื้นที่ตามเขตปศุสัตว์ 1 - 9 ของประเทศไทย	10
2.2 ราคาเฉลี่ยรายปีสุกรขุนหน้าฟาร์ม (หน่วย : บาทต่อกิโลกรัม)	13
2.3 สัดส่วนต้นทุนการเลี้ยงสุกรขุนของเกษตรกรผู้เลี้ยงระดับต้นน้ำ	14
2.4 แผนภาพความคิด (Mind Map) ของการแก้ปัญหาสุกรไทย	16
3.1 แรงผลักดัน 5 ประการของการแข่งขัน (The Five Forces Model)	20
5.1 แผนที่มณฑลยูนนาน ประเทศจีนตอนใต้ และเขตพรมแดนติดต่อ	33
5.2 แผนที่มณฑลยูนนาน และเส้นทางแม่น้ำโขงไหลผ่าน 6 ประเทศ	34
5.3 แผนที่เขตปกครองตนเองพิเศษชนชาติไท สิบสองปันนาฯ และเมืองปกครอง	35
5.4 สัดส่วนนำเข้าเฉลี่ยของประเทศนำเข้าสุกรที่สำคัญ ตั้งแต่ปี 2551-2556	38
5.5 Price Trend of Piglet, Pig and Pork, 2009-2013	40
5.6 การจำลองความสัมพันธ์ของส่วนต่างราคาเฉลี่ยสุกรหน้าฟาร์มไทย-จีนรายปี และปริมาณการส่งออกสุกรมีชีวิต ณ ด้านศุลกากรเชียงแสน ระหว่างปี 2552 – 2556	41
5.7 จุดนิคมพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อตรงประตูทางเข้า ณ ท่าส่งออกปศุสัตว์ฯ	42
5.8 รถบรรทุกขนส่งสุกร ณ ท่าส่งออกปศุสัตว์ฯ	43
5.9 ทางลาดชันที่ใช้ต้อนสุกรลงเรือบรรทุกสุกรชาตินาเมียวณ ท่าส่งออกปศุสัตว์ฯ	43
5.10 ใบอนุญาตเคลื่อนย้ายสัตว์ ตามแบบ ร.9 และ ร.10 กรมปศุสัตว์	44

สารบัญภาพ (ต่อ)

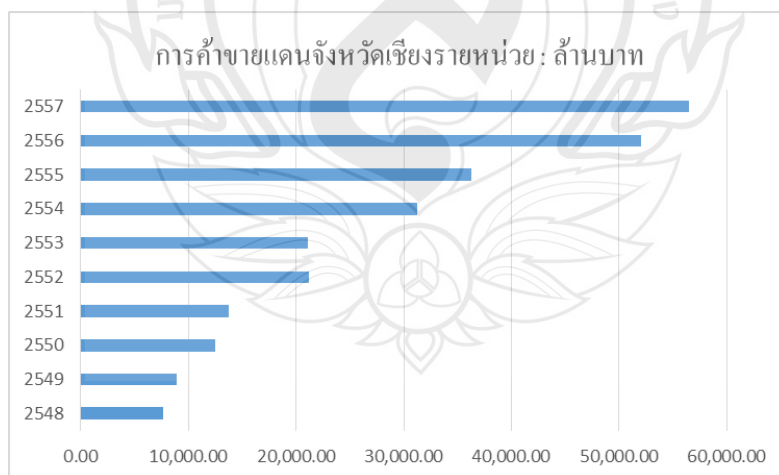
ภาพ	หน้า
5.11 ใบขนสินค้า และคำร้องขอส่งออกนอกทางอนุวัติ กรมศุลกากร	45
5.12 ขั้นตอนการส่งออก	46
5.13 การสูญเสียจากอุบัติเหตุ และอากาศร้อนจากความล่าช้าในการเคลื่อนย้าย	47
5.14 ความเชื่อมโยงภายในโซ่อุปทานของการตอบสนองตรงตามความต้องการ ตลาด	47
5.15 ต้นทุนค่าขนส่ง และระยะทาง จากฟาร์มเลี้ยงสุกร ถึงประเทศปลายทาง	49
6.1 ลักษณะรูปแบบการจัดการโซ่อุปทานฯ โดยมีผู้ประกอบการส่งออกเป็นผู้ เชื่อมโยง	53
6.2 โอกาสและอุปสรรคในแต่ละกิจกรรมโลจิสติกส์ของการส่งออกสุกรมีชีวิต	54

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

การค้าชายแดนนับวันยิ่งทวีความสำคัญ และมูลค่าการค้าชายเพิ่มสูงเพราะเป็นอีกช่องทางในการขยายตลาดเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านที่มีเขตพรมแดนประเทศติดต่อกันโดยผ่านช่องทางการค้าชายแดน ทั้งยังเพิ่มปริมาณและความสามารถในการส่งออกสินค้าของประเทศนอกเหนือจากภาคการส่งออกปกติ และจังหวัดเชียงรายมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่ในภาคเหนือของประเทศไทยที่มีเขตพรมแดนติดต่อกับสปป.ลาวและเมียนมาร์ จากสถิติมูลค่าการค้าชายแดนจังหวัดเชียงรายในช่วงระหว่างปี 2548 - 2557 รวมระยะเวลา 10 ปี จากมูลค่าการค้าปี ประมาณ 7,688 ล้านบาท และเพิ่มมากขึ้นในปี 2557 ประมาณ 56,569 ล้านบาท มูลค่าการค้าชายแดนเพิ่มขึ้นมากกว่า 7 เท่า ดังแสดงตามภาพ 1.1

ภาพที่ 1.1 สถิติมูลค่าการค้าชายแดนจังหวัดเชียงราย ในช่วงระหว่างปี 2548 – 2557

ด้วยความหลากหลายของเส้นทางขนส่งทั้งทางบกและน้ำ อีกทั้งยังมีด้านศุลกากรที่เป็นด่านพรมแดนถาวรสำคัญ 3 แห่งด้วยกัน ดังนั้นจังหวัดเชียงรายจึงถือได้ว่าเป็นเขตเศรษฐกิจการค้าชายแดน และประตูทางการค้า (Gateway) ที่สำคัญอีกช่องทางการส่งออกของประเทศไทยที่มีอัตราการเติบโตของการค้าชายแดนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้จะมีเขตพรมแดนอยู่ติดกับ สปป.ลาวและเมียนมาร์แล้ว ยังมีโอกาสที่จะทำการค้าได้โดยตรงกับเขตปกครองตนเองชนชาติไท สิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้ได้อีกด้วย โดยผ่านเส้นทางตามลำน้ำโขงจากด่านศุลกากรเชียงแสน ดังแสดงเส้นทางตามภาพ 1.2

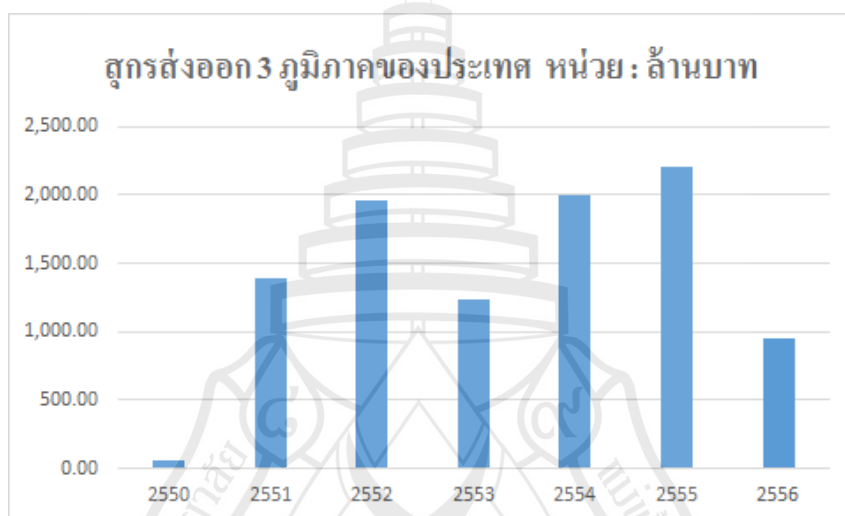

ที่มา รวบรวมข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูลออนไลน์จาก ประชาธิปไตยออนไลน์

ภาพที่ 1.2 เส้นทางการค้าชายแดนจาก 3 ด้านของจังหวัดเชียงรายไปจีนตอนใต้

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาศักยภาพการจัดการโซ่อุปทานการค้าชายแดนของผู้ประกอบการชุมชนในท้องถิ่นให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันได้ จึงเป็นที่มาของกรณีศึกษาวิจัยครั้งนี้ที่เกิดจากการสังเกตของผู้วิจัย จากสถิติแนวโน้มปริมาณการส่งออกสุกรมี่ชีวิตมาวิเคราะห์โอกาส และปัญหา/อุปสรรคจากภาพโดยรวมของการจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain

Management : SCM) การค้าขายแดนตลอดทั้งโซ่อุปทานของแต่ละหน่วยกิจกรรม (node) ที่เกี่ยวข้อง เริ่มตั้งแต่ต้นน้ำ, กลางน้ำ และปลายน้ำ อันได้แก่ราคาเฉลี่ยสุกรหน้าฟาร์มต้นน้ำ การตลาด และการเพิ่มช่องทางการตลาดส่งออก ต้นทุนการลำเลียงขนส่งและดำเนินการของ กลางน้ำ ต้นทุนกระบวนการดำเนินงานส่งมอบสินค้าไปถึงลูกค้าทางการค้าของปลายน้ำ เพื่อหา แนวทางพัฒนาศักยภาพการจัดการโซ่อุปทานการค้าขายแดน กรณีศึกษาให้เรียบง่าย สะดวก รวดเร็วมากขึ้น

ภาพที่ 1.3 แนวโน้มการส่งออกสุกรฯใน 3 ภูมิภาคช่วงระหว่าง ปี 2550 - 2556

ภาพที่ 1.4 แนวโน้มปริมาณการส่งออกสุกรฯ ณ ด้านฯเชียงแสน ปี 2550 - 2556

จากข้อมูลภาพที่ 1.3 และ 1.4 จะพบว่าแนวโน้มการส่งออกสุกรมีชีวิตในช่วงระหว่างปี 2550 - 2556 เริ่มลดปริมาณการส่งออกแบบมีแนวโน้มสำคัญ จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่าสาเหตุเกิดจากปัจจัยด้านราคาหน้าฟาร์มสุกรมีชีวิตและต้นทุนในการดำเนินการ ทำให้ผู้ประกอบการส่งออกขาดศักยภาพขีดความสามารถในการแข่งขันเรื่องราคาหน้าฟาร์ม เมื่อเปรียบเทียบราคาหน้าฟาร์มภายในของประเทศผู้นำเข้า สืบเนื่องจากราคาสุกรภายในประเทศไทย มักจะมีความผันผวนเป็นวัฏจักรสุกร (Hog Cycle) ดังนั้นการผลิตของฟาร์มเลี้ยงสุกรจึงต้องมีคุณภาพตามความต้องการของตลาด ปลอดภัย และต้นทุนการผลิตต่ำเพียงพอต่อการแข่งขันกับคู่แข่งภายนอกประเทศด้วย หากสามารถผลิตสุกรให้มีคุณภาพก็จะหาตลาดได้ง่ายไม่ว่าจะเป็นตลาดภายใน และนอกประเทศ เพราะพฤติกรรมความต้องการบริโภคสุกร โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนตอนใต้ของจีนที่เพิ่มสูงขึ้นตามขนาดเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมาเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ทั้งต้นทุนขนส่งสินค้าจากแหล่งผลิตสำคัญของจีนมายังเขตปกครองตนเองชนชาติไท สิบสองปันนาฯ ก็ยังคงสูงอยู่เนื่องด้วยระยะทางขนส่งและต้นทุนด้านการผลิต (จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศุลกากร) จึงเป็นโอกาสที่ประเทศไทยจะอาศัยประโยชน์จากที่ตั้งภูมิศาสตร์ที่มีเขตพรมแดนติดต่อกับหลายประเทศ และมีสิทธิพิเศษของรูปแบบการค้าชายแดนที่มีพื้นที่พรมแดนติดต่อกันให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาการจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดน, กรณีศึกษา: การส่งออกสัตว์มีชีวิตประเภทสุกร ณ ด้านศุลกากรเชียงแสนไปยังสปป.ลาว โดยผ่านเส้นทางตามลำน้ำโขงจนถึงท่าเรือสบห้วย หรือท่าเรือเชียงกก และเส้นทางเมืองโหลง (Long), เมืองสิง (Sing) แขวงหลวงน้ำทา (Luang Namtha) เพื่อส่งผ่านต่อไปยังบริเวณรอยต่อเขตพรมแดนระหว่างเมืองฮาย (เม้งฮาย) เมืองล่า (เม้งล่า) และปลายทางเมืองเชียงรุ่ง (เจียงฮู่ง/จิ่งหง) เขตปกครองตนเองชนชาติไท สิบสองปันนามณฑลยูนนาน (สาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้) เป็นเส้นทางการค้าชายแดน กรณีศึกษาการส่งออกสุกรฯ จากการสัมภาษณ์ตัวแทนออกของหรือชิปปิง (Shipping) โดยมุ่งเน้นการศึกษาจากผู้ประกอบการภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งวิธีการศึกษาและวิเคราะห์ผลนั้นจะใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อที่จะใช้สืบค้นถึงรูปแบบลักษณะการจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดน กรณีศึกษา: การส่งออกสัตว์มีชีวิตประเภทสุกร ณ ด้านศุลกากรเชียงแสน (Supply Chain Management for Border trade, Case study: Live swine exportation at Chiangsaen Customs House) โดยมีวัตถุประสงค์ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบลักษณะการจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดนในการส่งออกสุกรฯ
2. เพื่อวิเคราะห์โอกาส และปัญหา/อุปสรรคตลอดโซ่อุปทานของการค้าชายแดนในการส่งออกสุกรฯ จากแนวทางการสนับสนุน และส่งเสริมจากหน่วยงานภาคเอกชน และรัฐที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อศึกษาเสนอแนวทางรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดนในการส่งออกสุกรฯ ให้สอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมการค้าชายแดนของประเทศไทย

การศึกษาโดยอิสระครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการระบุคำถามวิจัยหลัก (Key Research Questions) ของการศึกษา โดยใช้คำถามในการวิจัยนั้นจะเชื่อมโยงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดตามหัวข้อดังต่อไปนี้

คำถามงานวิจัยที่ 1: รูปแบบลักษณะการจัดการโซ่อุปทานการค้าชายแดน ในการส่งออกสุกรฯ ไปยังสปป.ลาว ถึงความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยกิจกรรมภายในโซ่อุปทานฯ ในปัจจุบันนี้เป็นอย่างไร (ศึกษาผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดโซ่อุปทานฯ มีใครบ้าง/ที่ไหนบ้าง/ มีการไหลอย่างไร/ มีการเชื่อมโยงระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างไร/ ธุรกิจการให้บริการที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างไร)

คำถามงานวิจัยที่ 2: วิเคราะห์โอกาส และปัญหา/อุปสรรคโซ่อุปทานของการค้าชายแดนในการส่งออกสุกรฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าชายแดนจากประเทศไทยที่ส่งผ่านเข้าไปทางสปป.ลาว ไปยังเขตปกครองตนเองชนชาติไท สิบสองปันนาฯ (เริ่มจากสาเหตุใด และผู้ที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานมีใครบ้างที่จะได้รับผลกระทบจากปัจจัยสาเหตุนี้)

คำถามงานวิจัยที่ 3: แนวทางรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดนในการส่งออกสุกรฯ ศึกษาถึงนโยบายการค้าชายแดนของประเทศไทย โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชน และรัฐที่เกี่ยวข้อง ว่าส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวกและลบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างไร (การแก้ไขจากผลกระทบของผู้ที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานมีพัฒนาการปรับตัวอย่างไรในระยะสั้น (Short-run) และยาว (Long-run) ทั้งมีการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาศักยภาพส่วนที่เกี่ยวข้องของตนได้อย่างสอดคล้อง ถูกต้อง และเหมาะสมกับโอกาสสถานการณ์นั้นๆ เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันการส่งออกสุกรฯ และลดผลกระทบให้ได้มากที่สุด)

1.3 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.3.1.1 เก็บรวบรวมจากการศึกษาสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูลด้านสถิติการของกรณีศึกษาฯ จากเอกสารทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโซ่อุปทานการค้าชายแดนและการตลาดสุกร

1.3.1.2 เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (Individual depth interview) เพื่อศึกษาวิจัยรูปแบบลักษณะการจัดการโซ่อุปทานของการส่งออกฯ ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ และวิเคราะห์โอกาส และปัญหา/อุปสรรคของหน่วยกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษาแนวทางรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดนในการส่งออกสุกรฯ

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.3.2.1 ภาคเอกชน ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องการส่งออกฯ จำนวน 3 ราย แบ่งออกเป็น ผู้ประกอบการส่งออก 2 ราย และผู้ประกอบการด้านพิธีการศุลกากร 1 ราย

1.3.2.2 ภาครัฐ เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 หน่วยงาน แบ่งออกเป็น เจ้าพนักงานสัตวแพทย์ชำนาญงาน ด้านกักกันสัตว์เชิงราย และ นักวิชาการศุลกากรชำนาญการศุลกากรด่านศุลกากรเชียงแสน

1.3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาการจัดการโซ่อุปทานการค้าชายแดน การส่งออกสัตว์มีชีวิตประเภทสุกร ณ ด่านศุลกากรเชียงแสน

1.3.4 วิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

กำหนดขอบเขตของการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) การสัมภาษณ์ภาคเอกชนและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐ รวมจำนวน 5 ราย

1.3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์โซ่อุปทาน (Supply Chain Analysis) เพื่อให้สามารถมองเห็นภาพโดยรวมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องของโซ่อุปทานการส่งออกสัตว์มีชีวิตประเภทสุกรฯ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ปัจจัยจากแบบจำลองแรงผลักดันทั้ง 5 ประการ (Five Forces Model) ของ Michel E Porter มาช่วยวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบโดยตรงของการค้าชายแดน เพื่อนำมาสกัดถึงโอกาส และปัญหา/อุปสรรคทางการค้า

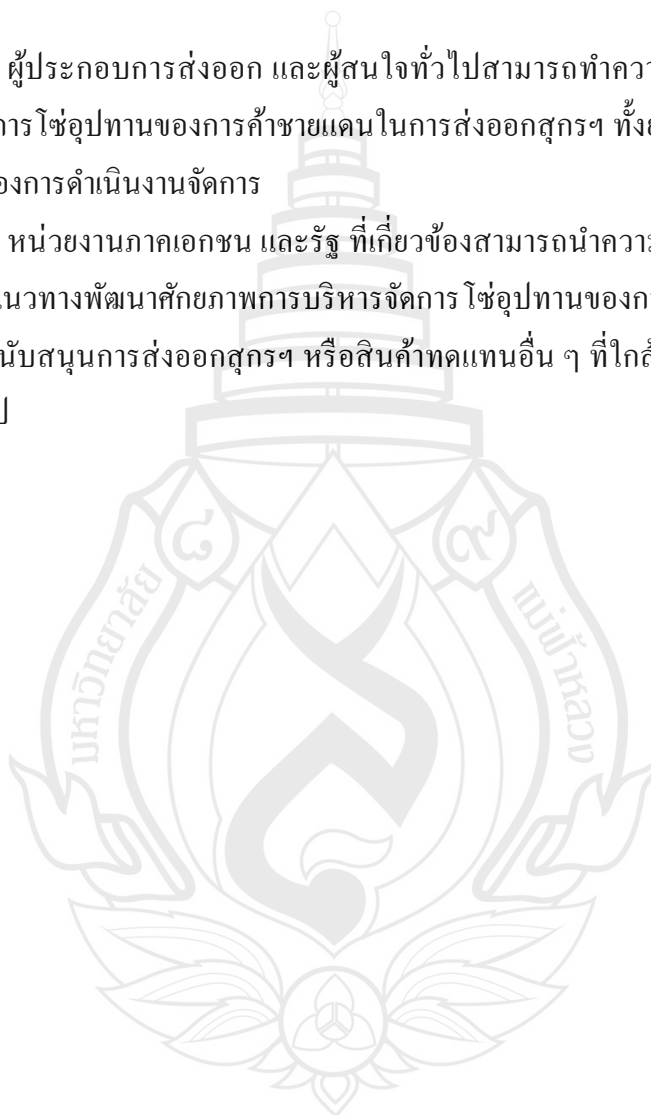
1.3.6 ขอบเขตด้านเวลาศึกษาวิจัย

ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2556 – เดือนกุมภาพันธ์ 2557 รวมระยะเวลาที่ใช้ประมาณ 1 ปี

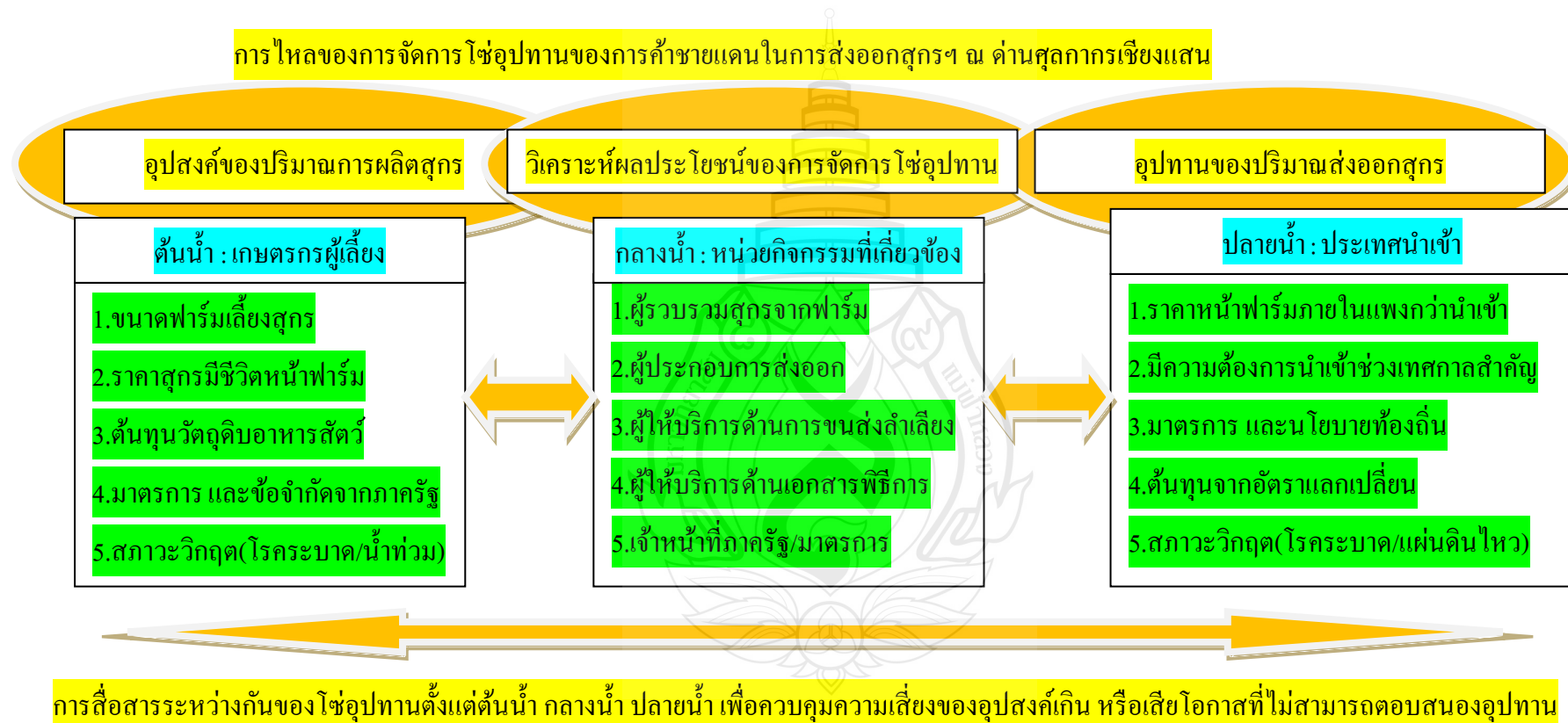
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ผู้ประกอบการส่งออก และผู้สนใจทั่วไปสามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะรูปแบบการจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดนในการส่งออกสุกรฯ ทั้งยังทราบถึงโอกาส ปัญหา และอุปสรรคของการดำเนินงานจัดการ

1.4.2 หน่วยงานภาคเอกชน และรัฐ ที่เกี่ยวข้องสามารถนำความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการรูปแบบแนวทางพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ โซ่อุปทานของการค้าชายแดน เพื่อให้การส่งเสริม และสนับสนุนการส่งออกสุกรฯ หรือสินค้าทดแทนอื่น ๆ ที่ใกล้เคียง ณ ด้านฯ เชียงแสน ในอนาคตต่อไป

1.5 กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1.5 กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยการจัดการโซ่อุปทานค้าชายแดนฯ

บทที่ 2

สถานการณ์การส่งออกสัตว์มีชีวิตประเภทสุกร ณ ด้านศุลกากรเชียงใหม่

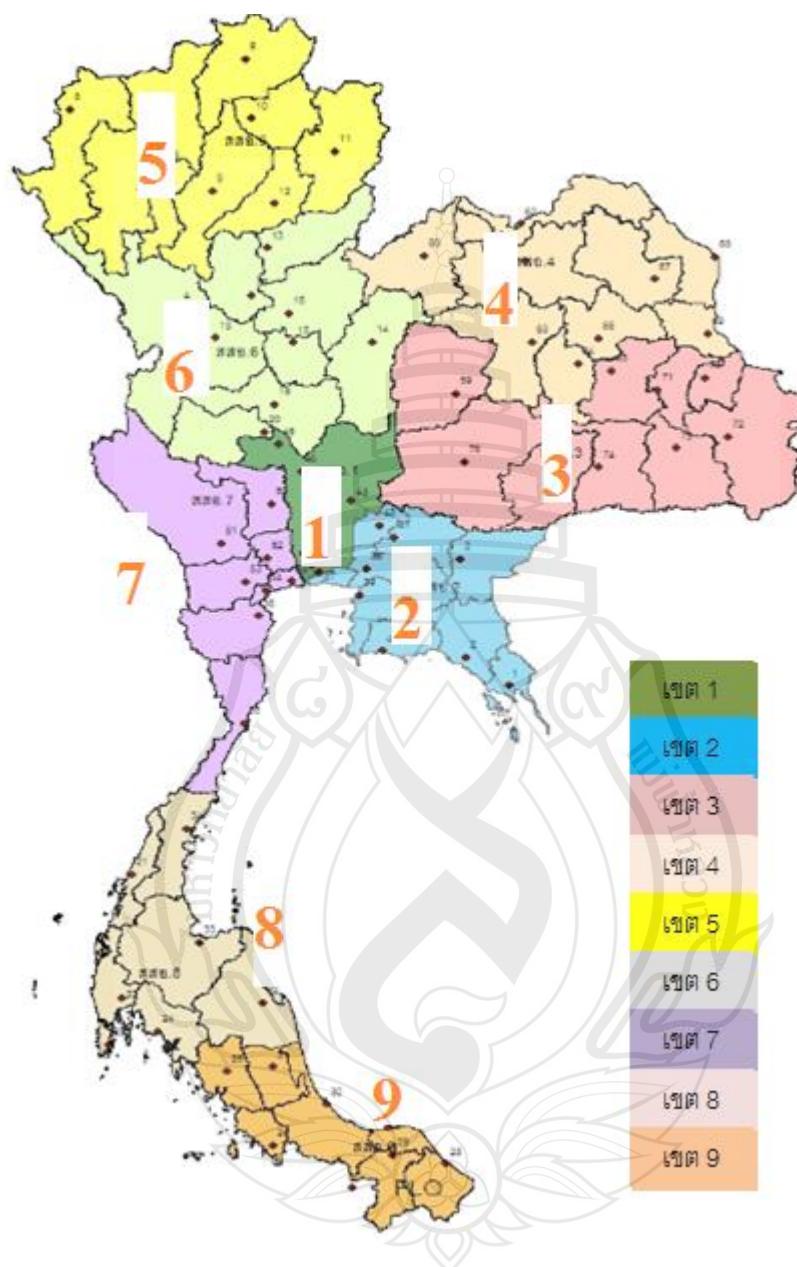
ในบทนี้จะอธิบายถึงสถานการณ์ภาพโดยรวมของการผลิตสุกร และสภาพปัญหาของการส่งออกสุกรของประเทศไทยในปัจจุบัน ซึ่งจะอธิบายถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบโดยตรงและสะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจนเวียนเป็นวัฏจักรในโซ่อุปทานของธุรกิจสุกร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 สถานการณ์การผลิตและตลาดสุกรของประเทศไทย

2.2 สภาพปัญหาของการส่งออกสุกรของประเทศไทย

โดยมีเนื้อหาประเด็นการศึกษาข้างต้นในบทนี้มีดังนี้ ด้วยที่ประเทศจีนเป็นชาติแรกที่เริ่มเลี้ยงสุกรเป็นเวลากว่า 6,000 ปี และมีการเลี้ยงสุกรมากที่สุดในโลก แต่ส่วนมากใช้บริโภคภายในประเทศ ส่วนประวัติการนำเข้าสุกรเข้ามาเลี้ยงในประเทศไทย สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีผู้นำสุกรจากประเทศอังกฤษ เข้ามาเลี้ยงจำนวน 2 สายพันธุ์ได้แก่ พันธุ์ลาร์จแบล็ค (Large black) และเอสเสก (Essex) ต่อมาภายหลังมีบริษัทเอกชนนำเข้าสุกรพ่อแม่พันธุ์มาอีกเป็นจำนวนมาก จนกระทั่งปัจจุบันสุกรที่นำเข้ามาส่วนใหญ่มี 3 พันธุ์คือ พันธุ์ลาร์จไวท์ (Large White), แลนด์เรซ (Landrace) และดอร์ค (Doroc) โดยมีแหล่งผลิตสุกรที่สำคัญจะอยู่ในภาคกลาง (เขตปศุสัตว์ 1, 2 และ 7) จังหวัดที่มีการเลี้ยงสุกรสูงสุดคือราชบุรี, นครปฐม, ฉะเชิงเทรา และชลบุรี ตามลำดับ

2.1 สถานการณ์การผลิต และตลาดสุกรของประเทศไทย

ที่มา กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์(2556)

ภาพที่ 2.1 การจัดแบ่งพื้นที่ตามเขตปศุสัตว์ 1 - 9 ของประเทศไทย

ตารางที่ 2.1 ปริมาณการเลี้ยงสุกรขุนเพื่อการค้าแยกเป็นรายภาค 4 ภูมิภาค

ปริมาณการเลี้ยงสุกรขุนแยกเป็นรายภาคตามเขตปศุสัตว์ 1- 9					
รายปี	เหนือ	อีสาน	กลาง	ใต้	รวม
2551	709,804	930,063	2,952,886	395,553	4,988,306
2552	776,484	758,971	3,438,560	566,728	5,540,743
2553	760,815	755,250	3,097,114	534,473	5,147,652
2554	869,664	854,908	3,677,662	690,005	6,092,239
2555	982,294	959,875	3,977,129	770,821	6,690,119
2556	878,053	926,495	3,438,761	633,253	5,876,562
รวม(ตัว)	4,977,114	5,185,562	20,582,112	3,590,833	34,335,621
สัดส่วนร้อยละ	14%	15%	60%	10%	100%

ที่มา กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2556)

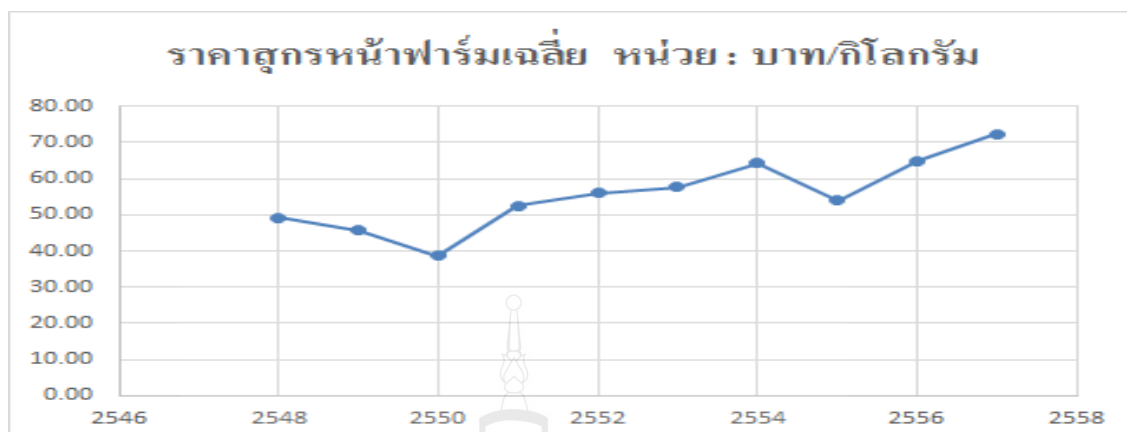
หากพิจารณาจากรูปภาพที่ 2.1 และตารางที่ 2.1 มีการแบ่งแยกเขตพื้นที่เขตปศุสัตว์ของประเทศไทยออกเป็น 9 เขตครอบคลุมพื้นที่ทั้งประเทศ ซึ่งการศึกษาค้างนี้จะรวบรวมข้อมูลจัดแบ่งออกเป็น 4 ภูมิภาคโดยมีการจัดแบ่งตามนี้ได้แก่ภาคเหนือ (เขตปศุสัตว์ 5, 6), ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เขตปศุสัตว์ 3, 4) ส่วนภาคกลาง (เขตปศุสัตว์ 1, 2, 7) และภาคใต้ (เขตปศุสัตว์ 8, 9) จะพบว่าแหล่งผลิตสุกรขุนเพื่อการค้าที่เป็นปัจจัยหลักและส่งผลกระทบต่อธุรกิจของการส่งออกสุกรมีชีวิต ส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคกลางประมาณ 60 เปอร์เซ็นต์ของปริมาณสุกรขุนที่ผลิตได้ทั้งหมดของประเทศ การศึกษาค้างนี้จะอธิบายถึงสถานการณ์การผลิตและการตลาดสุกรของประเทศไทย จากการศึกษาและค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การผลิตสุกรของประเทศไทยพบว่าปริมาณการเลี้ยงสุกรขุนเพื่อการค้ามีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นจาก 4,988,306 ตัว ในปี 2548 เพิ่มขึ้นเป็น 5,876,562 ตัว ในปี 2556 เพิ่มขึ้นร้อยละ 17.80

สำหรับราคาสุกรหน้าฟาร์มของไทยก็มีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ปี 2548 ราคาเฉลี่ยรายปีสุกรฯ 49.24 บาทต่อกิโลกรัม และเพิ่มสูงขึ้นอยู่ที่ราคา 64.93 บาทต่อกิโลกรัม ในปี 2556 เพิ่มขึ้นร้อยละ 31.18 แต่กลับพบว่าราคาเฉลี่ยรายปีสุกรฯ ในช่วง 9 ปีเมื่อเปรียบเทียบกับ ปี 2548 เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 9 เท่านั้น (สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย, 2556) ดังข้อมูลดังตารางที่ 2.2 และภาพที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 ราคาเฉลี่ยสุกรขุนหน้าฟาร์ม (หน่วย : บาทต่อกิโลกรัม) ตั้งแต่ปี 2548 – 2556

เดือน	ราคาสุกรขุนหน้าฟาร์ม												หน่วย : บาท/กิโลกรัม		
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	เฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด
2548	47.8	48.4	48.8	51.2	51.0	51.0	51.0	50.3	47.6	44.0	48.0	51.8	49.2	44.0	51.8
2549	51.8	48.2	47.6	48.9	48.9	47.1	46.0	45.4	42.9	42.9	41.5	37.5	45.7	37.5	51.8
2550	29.7	29.8	35.8	37.3	37.2	39.3	43.0	45.7	41.9	38.4	43.0	43.0	38.7	29.7	45.7
2551	45.2	53.1	58.3	57.1	53.7	52.7	50.7	53.7	51.8	51.5	51.2	51.1	52.5	45.2	58.3
2552	52.3	55.3	56.8	59.6	60.0	58.0	55.3	55.0	54.0	52.2	55.4	57.3	55.9	52.2	60.0
2553	58.3	60.2	60.4	60.4	60.5	60.5	61.9	59.4	56.8	51.5	51.4	51.5	57.7	51.4	61.9
2554	51.0	58.9	61.5	67.1	70.0	70.0	72.9	80.4	70.8	55.5	52.9	61.1	64.3	51.0	80.4
2555	54.5	49.6	48.9	59.6	62.5	55.2	55.0	54.3	54.1	47.7	54.3	52.3	54.0	47.7	62.5
2556	58.2	68.3	59.7	64.1	64.5	65.2	65.9	70.5	67.6	65.0	65.3	64.8	64.9	58.2	70.5
2557	69.2	72.0	72.5	75.7	77.0	79.5	78.0	77.5	74.1	65.7	63.2	64.0	72.4	63.2	79.5

ที่มา สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย (2556)

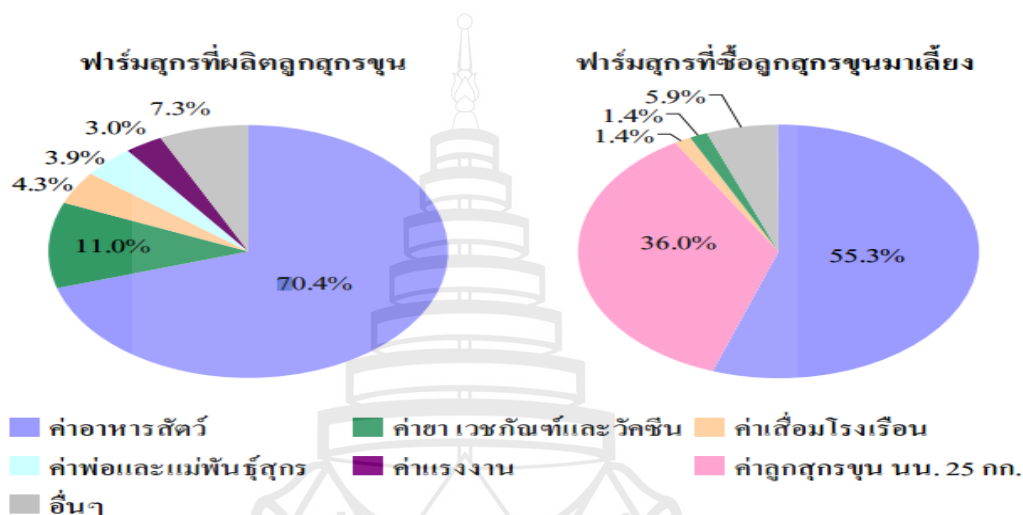

ที่มา สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย (2556)

ภาพที่ 2.2 ราคาเฉลี่ยรายปีสุกรขุนหน้าฟาร์ม (หน่วย: บาทต่อกิโลกรัม)

เผชิญกับอุปสรรคค่อนข้างมาก ทั้งปัญหาความไม่สมดุลระหว่างอุปทานกับอุปสงค์ จนนำไปสู่ความผันผวนทางด้านราคาจำหน่ายในประเทศที่มีมาโดยตลอดและกลายเป็นวัฏจักรธุรกิจ (Hog Cycle) ประกอบกับปัญหาโรคระบาดในสัตว์แนวนำการเพิ่มสูงขึ้นของราคาอาหารสัตว์และปัจจัยสำคัญคือนโยบายแทรกแซงราคาของภาครัฐ ซึ่งอาจส่งผลทำให้กลไกราคาไม่ได้สะท้อนตามต้นทุนที่แท้จริงที่มีปริมาณการเลี้ยงสุกรขุน 5,876,562 ตัว แต่เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2555 กลับลดลงร้อยละ 12.16 ซึ่งแม้ว่าจะได้รับผลดีจากการลดปริมาณการเลี้ยงลง ทำให้ระดับราคาสุกรปรับตัวสูงขึ้น ประกอบกับการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อได้ดีขึ้นส่งผลให้อัตราการสูญเสียลดน้อยลง แต่ผลอันเนื่องมาจากสภาพอากาศที่ร้อนขึ้น ทำให้สุกรโตช้าและส่งผลให้ปริมาณการผลิตสุกรที่ออกสู่ตลาดไม่มากนัก ส่งผลให้ระดับราคาที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางผกผันกับปริมาณการผลิตนั้นมีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้น โดยระดับราคาสุกรที่เกษตรกรผู้เลี้ยงขายได้ในปี 2556 เฉลี่ยอยู่ที่กิโลกรัมละ 64.93 บาท สูงขึ้นจากปี 2555 ที่เฉลี่ยกิโลกรัมละ 53.99 บาท หรือคิดเป็นการเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.24 และปรับตัวสูงขึ้นต่อเนื่องมาในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2556 ที่มีระดับราคาเฉลี่ยอยู่ที่กิโลกรัมละ 63.32 บาท หรือคิดเป็นการเพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีก่อนถึงร้อยละ 15 การปรับขึ้นของราคาสุกรซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ“วัฏจักรสุกร” (Hog Cycle) ประกอบกับปัญหาโรคระบาดสัตว์ โดยเฉพาะโรคปากและเท้าเปื่อยรวมทั้งการใช้สารต้องห้ามบางชนิดในสุกรส่งผลให้ตลาดสุกรของไทยไม่พัฒนาก้าวหน้าไปเท่าที่ควรจะเป็น ไม่ว่าตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ และการที่เนื้อสุกรของไทยไม่สามารถส่งออกไปขายในตลาดสำคัญ ๆ ในต่างประเทศที่นิยมบริโภค

สุกร เช่น ประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ ส่องกง ทำให้การแก้ปัญหาวัฏจักรสุกรที่เกิดขึ้นเป็นประจำ ไม่สามารถแก้ไขได้โดยการใช้นโยบายการส่งออกเข้ามาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา...(การประชุม วุฒิสภา ครั้งที่ 11 วันอังคารที่ 9 มีนาคม 2547 แนวทางการแก้ไขปัญหาการผลิต การตลาดสุกรอย่างยั่งยืน คณะกรรมาธิการการเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา)

ที่มา สถาบันสุวรรณวาทกสิกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2557)

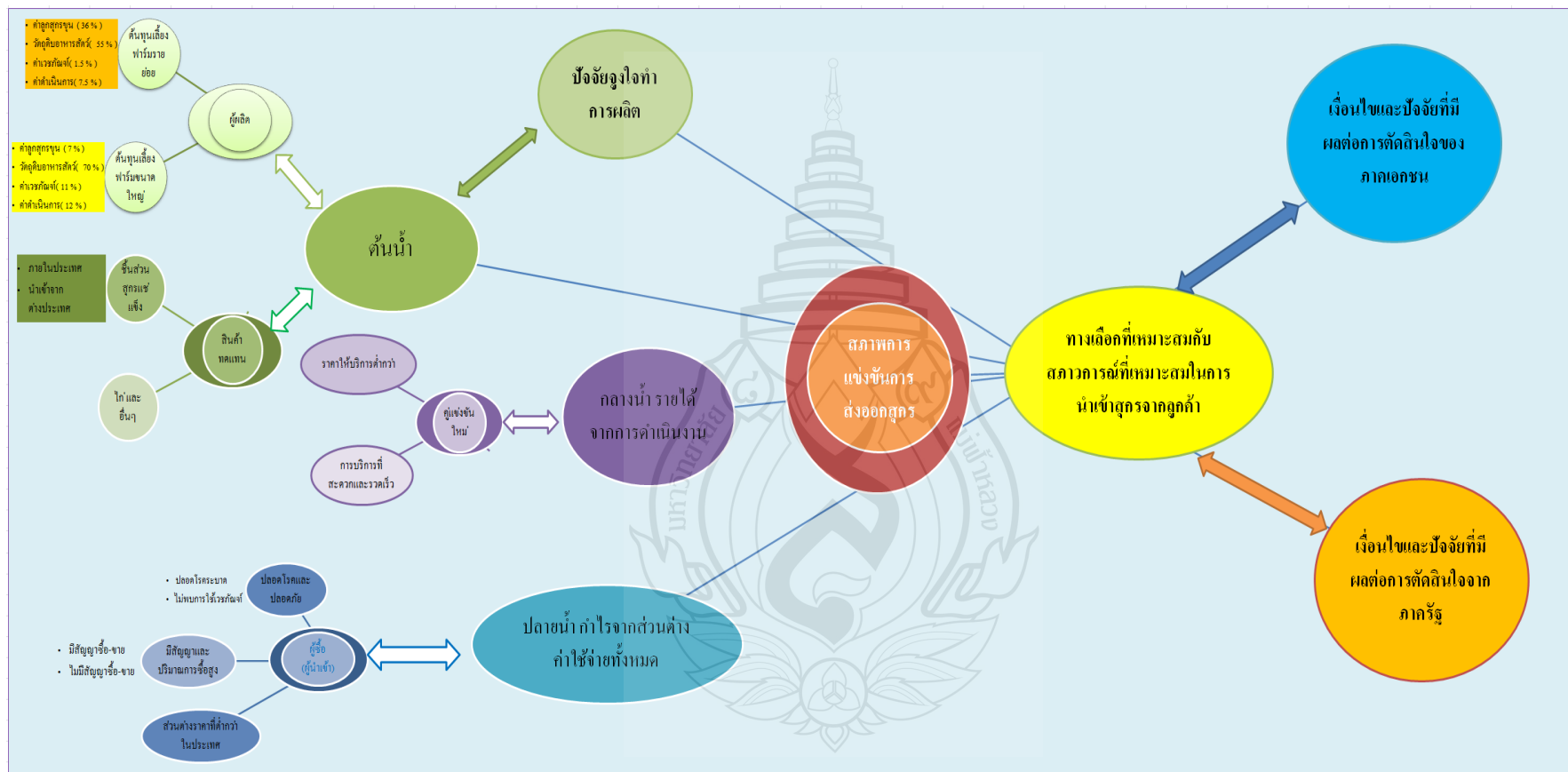
ภาพที่ 2.3 สัดส่วนต้นทุนการเลี้ยงสุกรขุนของเกษตรกรผู้เลี้ยงระดับต้นน้ำ

จากภาพที่ 2.3 แสดงสัดส่วนต้นทุนการเลี้ยงสุกรขุนของเกษตรกรผู้เลี้ยงต้นน้ำจะเพิ่มขึ้นโดยแปรผันตามต้นทุนเหล่านี้ อาทิ ต้นทุนอาหารสัตว์ที่เพิ่มขึ้นจากราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่มีแนวโน้มสูงขึ้น จากการเกิดโรคระบาดสุกร (Disease of swine) ที่ร้ายแรงเช่น โรคพิษสุนัขบ้าเทียม (Pseudorabies), โรคทางระบบสืบพันธุ์และทางเดินหายใจสุกร (Porcine Reproductive and Respiratory Syndrome: PRRS) และโรคปากและเท้าเปื่อย (Foot and Mouth Disease: FMD) จากราคาเนื้อสุกรหน้าเชิงหมูที่ปรับตัวสูงขึ้นอาจทำให้ผู้บริโภคบางส่วนหันไปบริโภคสินค้าทดแทนอื่นๆที่มีราคาถูกกว่าแทน จากการแทรกแซงเชิงนโยบายที่เข้ามาควบคุมราคาของภาครัฐ ทำให้กลไกราคาไม่ได้สะท้อนตามต้นทุนที่แท้จริงจากปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อต้นทุนการเลี้ยง อาทิ ค่าอาหารสัตว์ ค่าลูกสุกรขุนเวชภัณฑ์ ภัยธรรมชาติ และการปรับขึ้นค่าแรงขั้นต่ำ เป็นต้น ดังนั้นปัจจัยที่มีบทบาทต้นทุนการผลิตจะต้องยึดถือหลักสำคัญ 3 ประการคือตอบสนองต่อนโยบายอาหารปลอดภัย (Food Safety) พันธุ์สุกรจะต้องมีอัตราเจริญเติบโตดี ประสิทธิภาพการใช้อาหารสูง

ใช้ระยะเวลาในการเลี้ยงสั้นคือ ทำน้ำหนักถึงส่งตลาดเร็วขึ้นอยู่กับอิทธิพลของพันธุ์กรรม 50 เปอร์เซ็นต์ ที่เหลืออีก 50 เปอร์เซ็นต์ นั้นจะขึ้นอยู่กับอาหารและการจัดการ

2.2 สภาพปัญหาของตลาดการส่งออกสุกรในปัจจุบัน

การสกัดปัญหาของแนวโน้มการตลาดและการพัฒนาการจัดการโซ่อุปทานค้าชายแดนของการส่งออกสุกรไทยไปยังตลาดประเทศปลายทางนั้น ได้นำทฤษฎี Mind Map มาช่วยใช้ในการสกัดปัญหา เพื่อที่จะนำมาสำรวจ/ประเมิน และวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคให้เห็นภาพโดยรวมเป็นรูปธรรมชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคการส่งออกสุกรตั้งแต่ต้นน้ำการผลิตสุกรไปจนถึงปลายทางทั้งตลาดภายในและนอกประเทศ และพฤติกรรมของผู้บริโภค จากการสกัดปัญหาพบว่าปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับการตลาดสุกรของไทยนั้น แม้ว่าจะมีศักยภาพในด้านการพัฒนาด้านเทคโนโลยีและการจัดการฟาร์มสุกร แต่ถึงอย่างไรก็ตามพบว่ายังจำเป็นต้องมีการพัฒนาการจัดการโซ่อุปทานและการไหลของข้อมูลรวมทั้งการสื่อสารระหว่างกันภายในโซ่อุปทาน เพื่อที่จะได้หาช่องทางเลือกที่มีความเหมาะสมในแต่ละช่วงเวลาและสถานการณ์ที่เหมาะสม ณ ห้วงเวลาขณะนั้นๆ โดยผู้ศึกษาได้รูปแบบที่ได้ทำการวิเคราะห์ออกมาดังแผนภาพที่ 2.4 แสดงถึง Mind Map ของการสกัดปัญหาปัจจัยเงื่อนไขของส่งออกสุกรฯ

ภาพที่ 2.4 แผนภาพความคิด (Mind Map) ของการสัปดาห์ปัญหาสุกรไทย

บทที่ 3

การทบทวนวรรณกรรม และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย จากการค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับใช้และพัฒนาเครื่องมือมาช่วยในการศึกษาวิเคราะห์ระดับความสามารถในการจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดน, กรณีศึกษา: การส่งออกสัตว์มีชีวิตประเภทสุกร ณ ด่านศุลกากรเชียงแสน คาดว่าจะสามารถนำกรณีศึกษาฯ ไปเป็นข้อมูลเบื้องต้นให้แก่ผู้ประกอบการส่งออกสุกรฯ หรือสัตว์มีชีวิตชนิดอื่น ๆ ที่สามารถพอเทียบเคียง ได้ตระหนักและทราบถึงโอกาสทางการค้าชายแดนก่อนตัดสินใจดำเนินการขั้นตอนต่อไป และนำไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นแก่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันแก่ผู้ประกอบการให้ประสานสอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจโลกที่มีการแข่งขันอย่างสูงและมีการพัฒนาศักยภาพทางเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง สำหรับการศึกษาด้านการจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดน, กรณีศึกษา: การส่งออกสัตว์มีชีวิตประเภทสุกร ณ ด่านศุลกากรเชียงแสนครั้งนี้ มุ่งเน้นต่อการวิเคราะห์หน่วยกิจกรรมต่าง ๆ ณ ท่าส่งออกปศุสัตว์ด่านศุลกากรเชียงแสน ซึ่งเป็นหน่วยกิจกรรมหลักกลางน้ำในการจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดนที่คอยประสานงานระหว่างต้นน้ำ และปลายน้ำโดยใช้เครื่องมือในเชิงมหภาคประกอบด้วย การวิเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การวิเคราะห์การจัดการโซ่อุปทานและอุปสรรค/โอกาสตลาดการส่งออก ซึ่งมีเนื้อหาในบทนี้จะประกอบด้วย วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

3.1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3.1.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการโซ่อุปทาน

3.2. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

3.2.1 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการเพาะเลี้ยงสุกรขุนเพื่อการค้า

3.2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดน

3.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดน กรณีศึกษา: การส่งออกสัตว์มีชีวิตประเภทสุกร ณด่านศุลกากรเชียงแสน เป็นการศึกษาถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในระบบการจัดการโซ่อุปทานการค้าชายแดน โดยมีทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง คือ การวิเคราะห์การจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Management: SCM) และแรงผลักดันทั้ง 5 ประการ (Five Forces Model) ดังต่อไปนี้

3.1.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการโซ่อุปทาน

จากคำนิยามการจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Management: SCM) ของสภาวิชาชีพการจัดการโซ่อุปทาน (Council of Supply Chain Management Professional, 2011) ได้ให้ความหมายการจัดการโซ่อุปทาน ประกอบไปด้วยการวางแผนและบริหารกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดหา จัดซื้อ การแปรรูปรวมถึงกิจกรรมโลจิสติกส์ทุก ๆ กิจกรรม และรวมไปถึงการประสานงาน (Coordination) และการทำงานร่วมกัน (Collaboration) ระหว่างผู้จำหน่ายวัตถุดิบ ผู้ผลิต ผู้ให้บริการขนส่ง และลูกค้า กล่าวสรุปโดยรวมได้ว่าต่างเป็นหน่วยกิจกรรมที่อยู่ในโซ่อุปทานเดียวกัน

การจัดการโซ่อุปทานเป็นวิธีการที่บูรณาการ (Integrate) หน่วยกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่ผู้จัดส่งสินค้า หรือวัตถุดิบ หรือซัพพลายเออร์ ผู้ผลิต คลังสินค้า และร้านค้า เข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การผลิต และกระจายสินค้าดำเนินไปอย่างถูกต้องตามปริมาณที่ถูกต้อง (Right Quantities) สถานที่ที่ถูกต้อง (Right Place) และเวลาที่ถูกต้อง (Right Time) โดยมีเป้าหมายเพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่ายของทั้งระบบให้ต่ำที่สุด และยังคงสามารถตอบสนองต่อระดับบริการที่ลูกค้าต้องการ (David Simchi-Levi, 2549)

การจัดการโซ่อุปทานเป็นกระบวนการของการบริหารทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การนำเข้าวัตถุดิบสู่กระบวนการผลิต การสั่งซื้อ จนส่งมอบสินค้าถึงมือลูกค้าให้มีความต่อเนื่องและประสิทธิภาพสูงสุด พร้อมกับสร้างระบบให้เกิดการไหลเวียนของข้อมูลที่ทำให้เกิดกระบวนการทำงานของแต่ละหน่วยงานส่งผ่านไปทั่วทั้งองค์กร การไหลเวียนของข้อมูลยังรวมไปถึงลูกค้าและผู้จัดส่งวัตถุดิบด้วย ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับการดำเนินธุรกิจในทุกอุตสาหกรรม เนื่องจากในปัจจุบันสถานะการแข่งขันรุนแรง ทุกหน่วยกิจกรรมพยายามลดต้นทุนในการดำเนินงาน แต่จะเฉพาะหน่วยใดหน่วยหนึ่งยังไม่เพียงพอ เพราะกว่าผลิตภัณฑ์จะถึงมือลูกค้าก็ต้องผ่านมือผู้ผลิตมาหลายทอด ดังนั้นการสร้างความได้เปรียบด้านต้นทุนจึงจำเป็นต้องมาจากความร่วมมือในหมู่ลูกค้าที่

ผลิตภัณฑ์นั้นผ่านมือเป็นพื้นฐานกระบวนการทำงาน แผนงาน ตลอดจนข้อมูลของบริษัทนั้น ถือเป็นความลับและจำกัดขอบเขตการรับรู้แต่ในวงผู้เกี่ยวข้องภายในเท่านั้น แต่การที่แต่ละองค์กรจะสร้างกระบวนการเพื่อร่วมมือกันได้นั้น จำเป็นต้องมีการใช้ข้อมูลร่วมกันโดยประโยชน์ของการบริหารโซ่อุปทาน คือเสริมสร้างความสามารถในการบริหารและการแข่งขันของสมาชิกภายในโซ่อุปทาน, ส่งเสริมการเติบโตและความยั่งยืนของธุรกิจสมาชิกในโซ่อุปทานปรับระบบการทำงานให้สอดคล้องกัน, แบ่งปันข้อมูลที่เป็นเพื่อความสะดวกตัวในการดำเนินงานและใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดร่วมกัน (เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการควบคุมสินค้า, 2557)

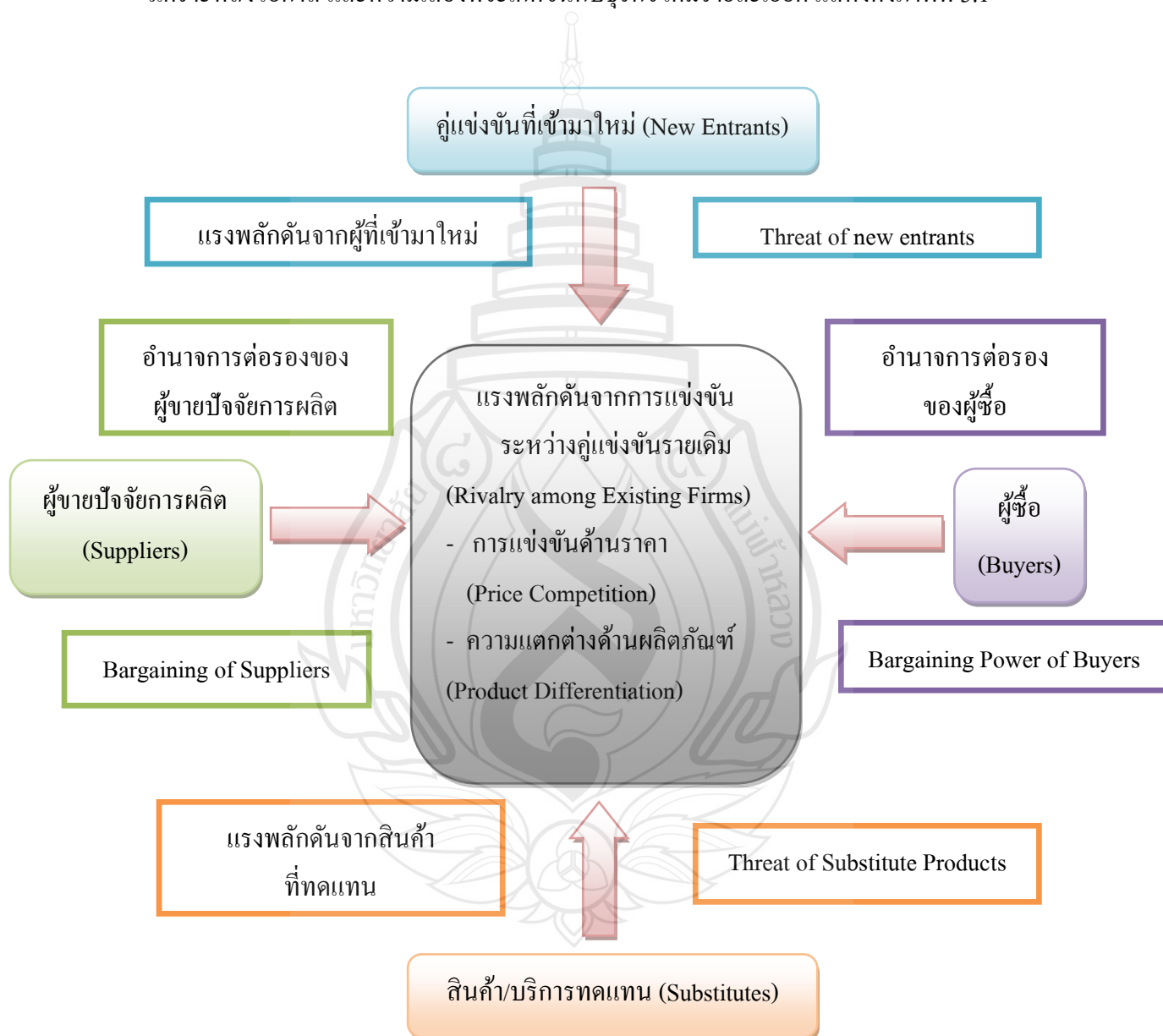
การจัดการโซ่อุปทาน คือการรวบรวมการวางแผนและการจัดการของกิจกรรมทั้งหมดที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดหา การจัดซื้อ การแปรรูป และ กิจกรรมการจัดการทั้งหมด ที่สำคัญการจัดการโซ่อุปทานยังรวมถึงการประสานงาน (Coordination) และการทำงานร่วมกัน (Collaboration) กับหุ้นส่วนต่างๆ ในโซ่อุปทาน ซึ่งจะเป็นผู้จัดส่งวัตถุดิบ ตัวกลางผู้ให้บริการ ผู้ให้บริการโลจิสติกส์ และลูกค้า แก่นสำคัญคือ การจัดการโซ่อุปทานจะบูรณาการ (Integrate) ทั้งการจัดการอุปสงค์และอุปทาน ซึ่งรวมถึงทั้งภายในและภายนอกบริษัท (วิทยา สุเหตุคำรง, 2545)

จากการศึกษาวิเคราะห์โซ่อุปทานของการค้าเนื้อสุกรในประเทศจีน โดยพบว่ามีปัญหาเรื่องต้นทุนที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเกิดจากกิจกรรมการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีการผลิต และกระแสความต้องการของผู้บริโภคต้องการสินค้าที่ปลอดภัยและถูกสุขอนามัย โดยนอกเหนือไปจากวิเคราะห์โซ่อุปทานแล้ว ยังใช้การวิเคราะห์ Transaction Cost โดยได้เปรียบเทียบในแต่ละส่วนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการศึกษาได้ข้อสรุปที่แสดงให้เห็นถึงโอกาสของผู้จัดหา (Supplier) จากต่างประเทศในการเข้ามาในโซ่อุปทานของการค้าเนื้อสุกรของจีน ยังสามารถสร้างโซ่คุณค่า (Value Chain) ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมในโซ่อุปทานของการค้าเนื้อสุกรของจีน (Fabiosa, 2005)

และการศึกษาครั้งนี้จะทำการศึกษาการจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดน กรณีศึกษา: การส่งออกสัตว์มีชีวิตประเภทสุกร ณด่านศุลกากรเชียงแสน เพื่อนำไปวิเคราะห์ถึงหน่วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่อยู่ภายในโซ่อุปทานตั้งแต่ต้นน้ำ (เกษตรกรฟาร์มเลี้ยง), กลางน้ำ (ผู้ประกอบการส่งออก) และปลายน้ำ (การส่งมอบสินค้า) เพื่อนำผลการวิเคราะห์ที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดนฯ ให้ดีขึ้น

3.1.2 การวิเคราะห์ด้านการแข่งขัน

การวิเคราะห์โครงสร้างการแข่งขันในอุตสาหกรรม โดยใช้โมเดลการวิเคราะห์แรงกดดัน 5 ประการ (Five Forces Model) ของ Michael E. Porter (2008) ทำให้ทราบถึงโอกาสในการแข่งขัน และการแสวงหาผลกำไรของธุรกิจภายในอุตสาหกรรมนั้น ๆ เพื่อนำไปสู่การสามารถวิเคราะห์ถึงโอกาส และความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับธุรกิจได้มีรายละเอียด แสดงดังภาพที่ 3.1

ที่มา Porter (2008)

ภาพที่ 3.1 แรงผลักดัน 5 ประการของการแข่งขัน (The Five Forces Model)

3.1.2.1 แรงกดดัน 5 ประการ (Five Forces Model)

1. อำนาจการต่อรองของผู้ขายปัจจัยการผลิต (The Bargaining of the Firm's Suppliers) เป็นแรงผลักดันจากซัพพลายเออร์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการควบคุมราคาและคุณภาพสินค้าของบริษัท โดยมีอำนาจต่อรองในอุตสาหกรรมสูงถ้าหากประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้

- 1) ผู้ผลิตหรือผู้ส่งมอบวัตถุดิบหรือกึ่งสำเร็จรูปเป็นผู้ผลิตรายใหญ่ มีจำนวนไม่มากนักและมีการกระจุกตัวค่อนข้างสูงทำการผลิตและส่งมอบวัตถุดิบให้กับผู้ซื้อที่มีอยู่หลายราย และเป็นผู้ซื้อรายย่อย
- 2) ไม่มีวัตถุดิบหรือสินค้ากึ่งสำเร็จรูปที่ผลิตในอุตสาหกรรมอื่นๆ ที่จะมาทดแทนได้อย่างสมบูรณ์ หรือแม้จะมีอยู่แต่ผู้ผลิต และส่งมอบยังมีความได้เปรียบในด้านต้นทุนและคุณภาพ
- 3) วัตถุดิบจากผู้ผลิตและส่งมอบเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการผลิตสินค้าขั้นต่อไปภายในอุตสาหกรรม ไม่ว่าด้านคุณภาพ หรือสัดส่วนที่สำคัญของต้นทุนการผลิต
- 4) ผู้ซื้อมีความรู้ดีกว่าวัตถุดิบของผู้ผลิต หรือผู้ส่งมอบมีความแตกต่างจากผู้ผลิต หรือผู้ส่งมอบวัตถุดิบรายอื่น ๆ
- 5) ผู้ผลิต หรือผู้ส่งมอบสามารถเข้าไปผลิตสินค้าสำเร็จรูปได้เอง (Threat of Forward Integrate)

2. ผลิตภัณฑ์ หรือบริการที่ทดแทนกันได้ (Substitutes Product) แรงผลักดันจากผลิตภัณฑ์หรือบริการทดแทนจะเพิ่มมากขึ้นเมื่อผลิตภัณฑ์ หรือบริการทดแทนให้คุณค่าเดียวกันแต่มีราคาถูกกว่า และผู้ซื้อคุ้นเคยกับสินค้าทดแทน การใช้ทดแทนกันได้อย่างสมบูรณ์ หรือทดแทนกันได้ในบางโอกาสก็ตามสามารถสร้างความเสียหายทั้งในด้านการตลาด และการเงินแก่ผู้ผลิตสินค้าที่ถูกทดแทน ถ้าผลิตภัณฑ์ทดแทนมีน้อยย่อมมีโอกาสขึ้นราคาและทำกำไรเพิ่มขึ้นได้

3. การเข้ามาในตลาดของผู้แข่งขันรายใหม่ (New Entrants of the Market) แรงผลักดันจากการเข้ามาของผู้แข่งขันรายใหม่ อาจเป็นลักษณะของการเพิ่มกำลังการผลิตในอุตสาหกรรม หรือนำเสนอบริการที่น่าสนใจมากกว่า เพื่อการพยายามขยายส่วนแบ่งตลาดของตน หรือเป็นผู้ผลิต/บริการหน้าใหม่จริงๆ ก็ได้ ถ้ามีผู้ผลิตหน้าใหม่จำนวนเข้ามาแข่งขันเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จะส่งผลกระทบต่อราคาสินค้า หรือบริการ และผลกำไรลดลง หรือทำให้ต้นทุนของผู้แข่งขันรายเดิมเพิ่มขึ้นเพราะต้องแข่งขันแย่งกันซื้อปัจจัยการผลิต และวัตถุดิบ อาจทำให้ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพื่อรักษาส่วนแบ่งตลาดเดิมไว้ หรือยึดครองส่วนแบ่งตลาดให้เพิ่มมากขึ้น

ผู้ประกอบการเดิมจะรักษาระดับผลกำไรไว้ได้ หรือไม่ขึ้นอยู่กับ อำนาจตลาด หรืออำนาจผูกขาด (Market Power or Monopoly Power) ซึ่งหมายถึงอำนาจในการกำหนดราคา หน่วยผลิตเดิมจะมีอำนาจในการผูกขาด หรืออำนาจตลาดมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับว่าตนมีอำนาจ กีดกันคู่แข่งมิให้สามารถเข้ามาแข่งขันได้มากน้อยเพียงใด เช่นการผูกขาดวัตถุดิบที่ใช้ในการ ผลิต ผูกขาดขั้นตอนในการจัดจำหน่าย หรือทุนที่จำเป็นต้องใช้เมื่อเริ่มกิจการ (Capital Requirements) อยู่ในระดับสูง หรือผู้ผลิตเดิมได้รับสิทธิบัตรหรือลิขสิทธิ์ที่ให้ความคุ้มครอง ผลิตภัณฑ์ในการลอกเลียนแบบ หรือสัมปทานที่รัฐออกให้เป็นต้น นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความ คาดคะเนระดับปฏิกิริยาการตอบโต้จากผู้แข่งขันรายเดิมต่อผู้แข่งขันรายใหม่ (Expected Retaliation) ถ้าการตอบโต้ของผู้แข่งขันรายเดิมคาดว่าจะรุนแรง โอกาสที่ผู้แข่งขันรายหน้าใหม่ที่จะ สามารถบุกรุกเข้ามาแข่งขันในอุตสาหกรรมก็ย่อมลดลง

4. อำนาจต่อรองของผู้ซื้อ (The Bargaining Power of Buyers) แรงผลักดันจากผู้ซื้อ สามารถต่อรองเรื่องคุณภาพ ราคาและ/หรือปริมาณสินค้า โดยผู้ซื้อจะมีอำนาจมากถ้าหาก ประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังนี้

- 1) ผู้ซื้อไม่เพียงไม่กี่ราย และซื้อในปริมาณที่ละหลายๆ ขณะที่ผู้ขายมีเป็นจำนวนมาก
- 2) สินค้าที่ผลิตในอุตสาหกรรมนั้นเป็นสินค้าที่จำเป็นสำหรับผู้ซื้อจำนวนมาก เป็น ส่วนที่สำคัญของต้นทุนการผลิตของผู้ซื้อ ดังนั้น ผู้ซื้อต้องให้ความสนใจและมีความรอบคอบใน การตัดสินใจซื้อเป็นอย่างมาก
- 3) สินค้า หรือบริการในอุตสาหกรรมเป็นสินค้ามาตรฐาน ไม่สร้างความแตกต่างในความรู้สึกของผู้ซื้อ ผู้ซื้อจะเลือกซื้อจากผู้ผลิตรายใดก็ได้ ต้นทุนจากการเปลี่ยนที่จะเลือกซื้อ (Switching Cost) มีอยู่น้อย
- 4) ผู้ซื้อสามารถผลิตสินค้าเองได้คือทำ Backward Integration หรือมีหุ้น บางส่วนในบริษัทผู้ผลิตวัตถุดิบ
- 5) วัตถุดิบนั้นมีผลกระทบต่อคุณภาพของสินค้าที่ผู้ซื้อจะนำไปผลิตต่อไป อำนาจของผู้ซื้อจะลดน้อยลงเนื่องจากการหันไปซื้อวัตถุดิบจากแหล่งอื่นทำให้คุณภาพสินค้าลดลง
- 6) ผู้ซื้อ มีข้อมูลข่าวสารที่สมบูรณ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของผู้ขาย ทั้งด้านอุปสงค์ ราคา การตลาด การแข่งขัน ต้นทุนการผลิตของผู้ผลิตรายต่าง ๆ และแหล่งที่ขาย เป็นต้น

5) แรงผลักดันของการแข่งขันระหว่างผู้แข่งขันรายเดิม (The Intensity of Rivalry among Competitors) การแข่งขันที่เข้มข้นเป็นผลมาจากปัจจัยสำคัญ ได้แก่การที่มีบริษัทเล็ก ๆ เป็นจำนวนมาก หรือไม่มีบริษัทใดเหนือบริษัทอื่นอย่างชัดเจน การกำหนดมาตรฐานในการแข่งขันและบังคับให้เป็นไปตามมาตรฐานนั้นเช่น กฎหมายแข่งขันทางการค้าหรืออาจจะเป็นอุตสาหกรรมที่อัตราการเติบโตช้า ทำให้แต่ละบริษัทต้องแย่งส่วนแบ่งตลาดเพื่อรักษาอัตราการเติบโตของตนหรืออาจเกิดจากการที่สินค้าของแต่ละบริษัทไม่มีความแตกต่างที่เหนือกว่า ราคาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ซื้อใช้ในการเลือกตัดสินใจ อาจเกิดสงครามราคาเป็นผลให้เกิดการแข่งขันที่รุนแรงได้และทำให้กำไรจากผลประกอบการลดลง

และในการศึกษาครั้งนี้จะทำการศึกษากิจการการจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดนฯ จะนำผลการสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูล และการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำมาวิเคราะห์หารูปแบบโครงสร้างของโซ่อุปทานของการค้าชายแดนฯ ทำให้ทราบถึงโอกาส และปัญหา/อุปสรรคในการ เพื่อนำไปเป็นแนวทางพัฒนาโซ่อุปทานของการค้าชายแดนฯ ให้มีความยั่งยืนต่อไป

3.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

3.2.1 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมผลิตสุกรขุนเพื่อการค้า

ในส่วนนี้เป็นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการผลิตสุกรขุนเพื่อการค้า และการตลาดสุกรมีชีวิต เพื่อความสามารถในการแข่งขันทั้งตลาดภายในและนอกประเทศ จากผลงานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาโดยรวบรวมข้อมูลจากหลายหน่วยงาน อาทิ กรมปศุสัตว์, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, กรมวิชาการเกษตรและกรมศุลกากร ฯลฯ ซึ่งมีรายละเอียดจากการศึกษาโดยสรุปดังต่อไปนี้

นวลจันทร์ พารักษา เอมอร์ อังสุรัตน์ จุฬารัตน์ วัฒนะ และหนูจันทร์ มาตา (2551) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาโครงการระบบตลาด ขอตกลงสินค้าปศุสัตว์ (สุกร) ในประเทศไทย ผลการวิจัยครั้งได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทางพัฒนาตลาดข้อตกลงในการจำหน่ายสุกร ซึ่งยังเป็นตลาดที่แข่งขันที่ไม่สมบูรณ์ สืบเนื่องมาจากคุณภาพของสินค้าสุกรแตกต่างกันตามวิทยาการจัดการ และการเลี้ยงดูของแต่ละฟาร์มและระบบการผลิตการจำหน่ายแต่ละภาคส่วนมีความแตกต่างกัน เนื่องจากเงื่อนไขทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของระบบฟาร์มที่แตกต่างกัน ดังนั้นการพัฒนาการผลิตสุกรภายใต้ตลาดข้อตกลงจึงมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาทั้งระบบสำหรับเกษตรกรผู้ผลิตที่เป็นคู่สัญญาและฝ่ายรับซื้อภายใต้ขอบเขตพื้นฐานความเป็นไปได้ที่ทั้ง 2 ฝ่ายสามารถปฏิบัติได้และมีความพอใจในระดับหนึ่งโดยภาครัฐมีหน้าที่ในการสนับสนุน ตรวจสอบ

ดูแล กำกับ เพื่อให้คู่สัญญาสามารถปฏิบัติได้อย่างราบรื่นภายใต้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ในลักษณะของ Win-Win Concept

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2555) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ของสินค้าเกษตรที่สำคัญของไทย ไว้ในเอกสารเผยแพร่ของหน่วยงาน โดยได้วิเคราะห์สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้มของปี 2555 โดยมีการวิเคราะห์แบ่งสินค้าเศรษฐกิจเกษตรออกเป็นกลุ่มปศุสัตว์ โดยด้านการเพาะเลี้ยงสุกรขุนเพื่อการค้าของประเทศไทยนั้นมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น จากปี 2552 – 2556 ซึ่งในปี 2554 มีปริมาณการส่งออกที่เพิ่มขึ้นสูงมากกว่าปกติ เนื่องจากเกิดอุทกภัยในแหล่งเพาะเลี้ยงที่สำคัญในภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดนครปฐม, ราชบุรี, และ ฉะเชิงเทรา ส่งผลให้เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสุกรฯ ต้องเร่งระบายสุกรขุนออกจากฟาร์มเลี้ยงเพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายจากอุทกภัย โดยราคาสุกรมีชีวิตหน้าฟาร์มเฉลี่ยต่อปีลดลงเหลือเพียง 64 บาทต่อ กิโลกรัม สำหรับด้านการตลาดสุกรขุนราคาสุกรมีชีวิตหน้าฟาร์มมักจะมีการผันผวนเป็นวัฏจักรสุกร (Hog Cycle) ดังนั้นการส่งออกสุกรมีชีวิตจึงเป็นทางเลือกอีกช่องทางหนึ่งที่จะช่วยลดสภาวะวัฏจักรสุกรดังกล่าว เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศถูกค้าปลายทาง อาทิ ประเทศกัมพูชา, สปป.ลาว และเขตปกครองตนเองชนชาติไท สิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้ ซึ่งเป็นตลาดหลักยังคงขยายตัว ประกอบกับความสามารถบริหารจัดการเทคโนโลยีของฟาร์มเพาะเลี้ยงของไทยมีศักยภาพเพิ่มสูงขึ้นอีกด้วย ส่วนตลาดภายในประเทศนั้นคาดว่าสุกรมีชีวิตที่ขายภายในประเทศจะมีปริมาณที่ลดลง เนื่องจากมีการผลักดันด้านการส่งออกที่เพิ่มขึ้น ส่วนด้านราคาในปี 2556 นั้นคาดว่าราคาสุกรที่เกษตรกรขายได้นั้นยังอยู่ในเกณฑ์ดีเนื่องมาจากผลผลิตที่ลดลง

สุรารัตน์ หัสดี (2555) ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบห่วงโซ่อุปทานฟาร์มเลี้ยงสุกรใน อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าห่วงโซ่อุปทานของสุกรในอำเภอบางคล้ามีด้วยกันหลาย รูปแบบ ซึ่งรูปแบบส่วนใหญ่ของห่วงโซ่อุปทาน (คิดเป็นร้อยละ 40) ประกอบด้วยเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร ผู้รับซื้อและผู้บริโภค นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรยังมีปัญหาในเรื่องของการขยายตลาดและเงินทุนปัจจุบันสิ่งที่สำคัญในการจัดการห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมฟาร์มเลี้ยงสุกร ก็คือการจัดสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน (Demand and Supply) ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยในการตัดสินใจในการวางแผนหลายๆ ด้าน เช่น การวางแผนการจัดซื้อวัตถุดิบ การจัดการซัพพลายเออร์ (Supplier) การวางแผนการผลิต และการจัดการสินค้าคงคลัง เป็นต้น โดยในการวางแผนให้อุปทานมีความใกล้เคียงกับอุปสงค์ไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะทั้งอุปทานและอุปสงค์มีความแปรปรวนและไม่แน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความไม่แน่นอนด้านอุปทานที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญ เช่น สภาพภูมิอากาศ อุณหภูมิ โรคระบาด ภัยธรรมชาติ เพศ และพันธุ์ที่ใช้เลี้ยง การศึกษานี้เสนอขึ้นเพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ของการจัดการกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ

ห่วงโซ่อุปทานและสำรวจรูปแบบระบบห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมฟาร์มเลี้ยงสุกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยครอบคลุมตั้งแต่ การผลิตซึ่งเริ่มจากต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ กล่าวคือจากกระบวนการผลิตฟาร์มผู้เลี้ยงสุกร กระบวนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ การบรรจุหีบห่อ และระบบการขนส่งจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค

3.2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานของการค้าชายแดน

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพะเยา (2542) ได้ให้คำนิยามการค้าชายแดน หมายถึงการค้าที่เกิดขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ ของประชาชนหรือผู้ประกอบการค้าที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดหรืออำเภอ หรือหมู่บ้านที่มีเขตพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ข้ามเขตพรมแดนมาทำการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้า ระหว่างกัน โดยมีมูลค่าซื้อขายครั้งละไม่สูงมาก ส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีความจำเป็นต่อชีวิตประจำวัน ซึ่งมีการติดต่อค้าขายที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน และมีความสะดวกรวดเร็ว

อำพร วิริยโกศล และคณะ (2542) ได้ให้คำนิยามการค้าชายแดน หมายถึงการค้าที่มีสินค้าเคลื่อนย้ายผ่านชายแดนของประเทศหนึ่งไปสู่อีกประเทศหนึ่ง ลักษณะของสินค้าและวิธีการค้าจะเป็นไปตามกลไกของอุปสงค์และอุปทาน ระหว่างคู่ค้าของทั้งสองประเทศที่เกี่ยวข้องกัน สิ่งได้เปรียบที่ของการค้าชายแดนคือการนำเข้า หรือส่งออกที่มีระยะทางการขนส่งสินค้าที่สั้น ดังนั้นค่าใช้จ่ายในการขนส่งจึงต่ำกว่าการส่งออกไปยังต่างประเทศที่ไม่ได้มีชายแดนติดต่อกัน หรือผ่านการค้าจากทวีปหนึ่งไปยังอีกทวีปหนึ่ง

ศักกพล สุขปาน (2538) ได้ให้คำนิยามนโยบายการค้าชายแดนหมายถึงเป็นนโยบายหนึ่งของรัฐบาล ซึ่งนอกจากจะเป็นการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศแล้ว ราษฎรตามแนวชายแดนทั้งสองประเทศยังสามารถทำการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกันได้ ทั้งนี้ เป็นการทำให้ราษฎรของทั้งสองประเทศมีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งสามารถลดปัญหาการลักลอบค้าขายในเขตลัดเม็ด การปล้นสะดม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า นโยบายของรัฐเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดสรรคุณค่าต่างๆ ของสังคมที่ชอบด้วยกฎหมาย และเป็นไปเพื่อสังคมโดยรวม

จากคำนิยามเบื้องต้นจะพบได้ว่าการค้าชายแดน (Border Trade) เป็นการค้าที่เกิดขึ้นจากประชาชนที่อาศัยตามแนวเขตพรมแดนติดต่อกัน หรือใช้ผ่านแดนเพื่อส่งต่อสินค้าอีกทอดหนึ่งจากประเทศต้นทางไปยังประเทศที่สามในลักษณะหลายรูปแบบ การติดต่อค้าขายไม่ยุ่งยากซับซ้อน มูลค่าซื้อขายมีมูลค่าไม่สูงมาก แต่สามารถเชื่อมโยงกระจายสินค้าไปยังชุมชนใกล้เคียงและชุมชนที่อยู่ห่างไกลออกไปตามทักษะความสามารถของผู้ประกอบการค้าชายแดน ซึ่งทำให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้แล้วนำมาซึ่งความความเจริญแก่ชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ และพื้นที่ใกล้เคียงโดยรอบ โดยจากการค้าชายแดนมีเอกลักษณ์เฉพาะซึ่งแตกต่างจากภาคการส่งออกปกติ ดังนั้นการนำเข้า

หรือส่งออกสินค้าระหว่างกันจึงมีทั้งที่ผ่านพิธีการศุลกากรโดยถูกต้อง หรือหลีกเลี่ยงพิธีการศุลกากรศุลกากรที่ถูกต้อง พัฒนาเป็นการค้านอกระบบ หรือตลาดมืดลักลอบนำเข้า หรือส่งออกสินค้าที่ไม่ผ่านจุดด่านเข้า-ออกพรมแดนที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ ขณะเดียวกัน รูปแบบการชำระค่าสินค้าระหว่างกันก็มีหลากหลายรูปแบบ เช่นการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน และค่อยมาหักลบบัญชีกันภายหลัง หรือโพยก๊วน หรือการนำเงินสดมาชำระเลย ฯลฯ

นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ (2553) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ของสินค้าเกษตร ภายใต้โครงการการศึกษาวิจัยตลอดจนติดตามประเมินผลเพื่อเสนอแนะทางนโยบายการปรับโครงสร้างภาคการผลิต การค้า และการลงทุน ซึ่งแนวคิดมาจากความหมายและลักษณะสำคัญ 3 ประการ ของการจัดการห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรได้แก่การเคลื่อนย้ายสินค้า การไหลเวียนของข่าวสารข้อมูล และการไหลเวียนของเงินทุนกับแบ่งภาระความเสี่ยง ในกรณีการเคลื่อนย้ายสินค้าได้แบ่งลักษณะสำคัญเป็นโครงสร้างตลาด และการแข่งขันกรรมวิธีการผลิตและเทคโนโลยี ช่องทางจำหน่าย ลักษณะผลิตภัณฑ์ และโลจิสติกส์ ส่วนการไหลเวียนของสารสนเทศครอบคลุมเรื่องเทคโนโลยี ซึ่งองค์ประกอบในห่วงโซ่อุปทานได้แก่ผู้ผลิตปัจจัยการผลิตไปสู่ผู้ผลิตต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยความยาวของห่วงโซ่ของสินค้าแต่ละชนิดจะไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ผลิตในแต่ละขั้นตอนการผลิต ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานสามารถแยกได้เป็น 7 หมวดใหญ่ คือ กระแสของมูลค่าเพิ่ม กระแสการไหลข้อมูลข่าวสาร กระแสเงินทุนและการบริหารความเสี่ยง การเคลื่อนย้ายสินค้า นโยบายและกฎระเบียบของรัฐ การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างอุตสาหกรรม และ สิ่งแวดล้อมภายนอกประเทศ โดยในแต่ละหมวดจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่อุปทานซึ่งมีน้ำหนัก และรายละเอียดที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับประเภทของแต่ละสินค้า

แก้วตา โรหิตร์ธนะ (2008) ได้ทำการศึกษาและสำรวจระบบโลจิสติกส์ของประเทศจีนในบริบทของข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน – จีน พอจะสรุปได้ว่า หลังจากข้อตกลงเอฟทีเอ อาเซียน-จีน (FTA-Asian China) หากแต่ยังประสบกับอุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Barriers: NTBs) ในหลากหลายรูปแบบเช่น เงื่อนไขทางศุลกากร ความล่าช้าในการออก/ปล่อยสินค้า ความเข้มงวดด้านมาตรฐานสินค้า และความล่าช้าในปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เป็นต้นทั้งนี้อุปสรรค NTBs ในการเข้าสู่ตลาดจีนที่สำคัญอีกรูปแบบหนึ่งคือ ปัญหาของระบบขนส่งและกระจายสินค้าในประเทศจีนจากกรณีศึกษา/สำรวจของระบบขนส่งและกระจายสินค้าระหว่างไทย-จีน พบปัญหาในด้านวงจรการไหลของสินค้าแล้ว เพราะการกระจายสินค้าเข้าสู่ตลาดภายในของจีน ยังคงมีอุปสรรคสำคัญทั้งในช่วงกลาง และช่วงปลายของวงจรการไหลของสินค้า โดยเฉพาะระบบขนส่งและโลจิสติกส์ภายในประเทศจีนที่ยังคงควบคุมโดยรัฐ ไม่ว่าจะเป็นโดยทางตรงหรือทางอ้อมรวมไปถึงระบบค้าปลีก/

คำสั่งที่จีนยังไม่ได้เปิดเสรีอย่างแท้จริง ในขณะที่ด้วยกันผู้ประกอบการของไทยควรทำการศึกษาเชิงลึกถึงระดับความต้องการ (Demand) และการตอบสนองต่อสินค้าไทยจากลูกค้าชาวจีน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการกระจายสินค้าที่เหมาะสม ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงควรที่เลือกช่องทางการค้า และขนถ่ายสินค้าที่สามารถลดระยะเวลาและต้นทุนดำเนินการให้เหมาะสม จะทำให้เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสินค้าไทยได้ในตลาดจีนต่อไป

บทที่ 4

ระเบียบวิธีวิจัย

ในบทที่ 4 จะกล่าวถึงรูปแบบของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้และเป็นการศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยมีการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ จากทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ทั้งยังได้ระบุถึงวิธีการสืบค้นหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ โดยเนื้อหาในบทนี้ องค์ประกอบของรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วิธีการสำรวจและเก็บข้อมูล
2. ระเบียบวิธีวิจัย

4.1 วิธีการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

การศึกษาโดยอิสระครั้งนี้เป็นการศึกษาการจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดน กรณีศึกษา: การส่งออกสัตว์มีชีวิตประเภทสุกร ณ ด้านศุลกากรเชียงแสน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ถึงโอกาส และปัญหา/อุปสรรคทางการค้าชายแดน ณ ด้านศุลกากรเชียงแสน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย กรณีศึกษาการส่งออกสุกรฯ ไปยังสปป.ลาวและเพื่อส่งผ่านไปยังเขตปกครองตนเองสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้ ภายใต้รูปแบบการค้าชายแดนอันมีเอกลักษณ์พิเศษระหว่างกันของประเทศเพื่อนบ้านที่มีพื้นที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ติดต่อกัน ในลักษณะให้การผ่อนปรนมาตรการระหว่างกัน การศึกษามุ่งเน้นสืบเสาะหาปัจจัยหลักที่สำคัญ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงโดย รวบรวมข้อเท็จจริงจากการเฝ้าสังเกตการณ์ และจากการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ (Fact Finding and Information Gathering) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ดังนั้นข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเก็บรวบรวมได้มาจาก 2 แหล่งข้อมูล ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ได้รวบรวมเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงและข้อมูลเชิงสถิติของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ที่มีการเผยแพร่จากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของภาคเอกชน และรัฐ จากภายในและนอกประเทศ อาทิ Food and Agriculture Organization (FAO), กรมปศุสัตว์ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตร, กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง, กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ฯลฯ นอกจากนี้ยังได้ทำการทบทวนจากวรรณกรรม และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Literature Review), งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง, หนังสือพิมพ์ และวารสารทางวิชาการ รวมถึงงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการค้าชายแดนและการจัดการโซ่อุปทาน หรือเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาครั้งนี้

4.1.2 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ได้ทำการรวบรวมเก็บข้อมูลจากการเฝ้าสังเกต (Observation) และทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการโซ่อุปทานฯ เพื่อการส่งออกระหว่างไทยกับสปป.ลาว และเขตปกครองตนเองสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศจีนตอนใต้

4.2 ระเบียบวิธีดำเนินงานวิจัย

4.2.1 เพื่อทำการศึกษาสถานการณ์การค้าชายแดน

ในกรณีศึกษาครั้งนี้จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการค้าชายแดนระหว่างไทยกับสปป.ลาว โดยส่งผ่านไปยังเขตปกครองตนเองสิบสองปันนาฯ ตามพิกัดอัตราศุลกากรขาออกสุกกรมชีวิต พิกัดฯประเภทที่ 0103.92.00 สุกรขุนน้ำหนักมากกว่า 50 กิโลกรัมขึ้นไป แหล่งอ้างอิงข้อมูลส่วนใหญ่จะทำการเก็บรวบรวมจากด่านศุลกากรเชียงแสน กรมศุลกากร และกรมปศุสัตว์ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตร ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องโดยตรงในกรณีศึกษาครั้งนี้ ให้ได้มากที่สุด พร้อมทั้งทำการเฝ้าสังเกต (Observation) และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ ท่าตรวจปล่อยปศุสัตว์ ซึ่งอยู่ในบริเวณพื้นที่ของด่านกักกันสัตว์เชียงราย สาขาเชียงแสน อ.เชียงแสน จ.เชียงราย

4.2.2 เพื่อการศึกษาถึงโครงสร้างการจัดการโซ่อุปทานการค้าชายแดน

4.2.2.1 การเฝ้าสังเกต (Observation)

ซึ่งในแต่ละขั้นตอนกระบวนการดำเนินงาน และหน่วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตลอดโซ่อุปทานการค้าชายแดน กรณีศึกษา: การส่งออกสัตว์มีชีวิตประเภทสุกร ไปสปป.ลาว และส่งผ่านไปยังประเทศลูกค้าปลายทางในเขตปกครองตนเองสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศจีนตอนใต้ ณ ท่าตรวจปล่อยปศุสัตว์ ซึ่งอยู่ในบริเวณพื้นที่ของด่านกักกันสัตว์เชียงราย สาขาเชียงแสน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และเป็นท่าส่งออกปศุสัตว์ในพื้นที่รับผิดชอบของด่านศุลกากรเชียงแสน เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการเฝ้าสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมทั้งในกิจกรรมตลอดโซ่อุปทานที่เกิดขึ้น ณ เวลานั้น ๆ เพื่อการสังเกตขั้นตอนการดำเนินงานของผู้มีส่วนร่วมในแต่ละหน่วยกิจกรรมตลอดโซ่อุปทานการส่งออก ทำให้ผู้ศึกษาสามารถมองภาพโดยรวมของแต่ละหน่วยกิจกรรม และขั้นตอนกระบวนการดำเนินงาน ณ สถานที่นั้น ๆ ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

โดยผู้ศึกษาจะทำการเฝ้าสังเกตในกระบวนการทำงาน และแต่ละหน่วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในตลอดโซ่อุปทานการค้าชายแดน โดยมุ่งเน้นไปที่ขั้นตอนกระบวนการรวบรวมสุกรฯ จากแหล่งผลิต, การลำเลียงขนส่ง, การดำเนินการด้านเอกสารพิธีการที่เกี่ยวข้อง และตลอดจนการส่งมอบสินค้าไปยังลูกค้าปลายทางประเทศนำเข้าของโซ่อุปทานการค้าชายแดน ประกอบกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการเฝ้าสังเกตของผู้ศึกษา ได้มีการทำตามขั้นตอนซ้ำใหม่อีกครั้ง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการเฝ้าสังเกตมาตรวจสอบเปรียบเทียบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ข้อมูลมีความสอดคล้องและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

4.2.2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากทั้งภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรง ร่วมกับการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Question) โดยผู้วิจัยจะทำการกำหนดคำถามพื้นฐานที่ต้องการถามไว้ โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดที่ต้องการศึกษาในบริบทของแต่ละหน่วยกิจกรรมของโซ่อุปทาน โดยคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถตอบคำถามได้อย่างเสรี และเป็นกันเองให้มากที่สุด และคำตอบที่ได้จะมีเนื้อหารายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ รวมทั้งโอกาสและปัญหา/อุปสรรค ที่แต่ละโซ่อุปทานกำลังประสบอยู่ ณ ห้วงเวลานั้นๆ ซึ่งในขั้นตอนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทำการบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ (เฉพาะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ให้การยินยอมให้มีการบันทึก) และการจดบันทึกการสัมภาษณ์

จากผลของการเฝ้าสังเกต พร้อมทั้งทำการศึกษาหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสารข้อมูลต่างๆ หรือจำเป็นต้องย้อนกลับไปทำการสอบถามซ้ำจากผู้ให้สัมภาษณ์อีกครั้ง เพื่อจะ

ได้นำมาตรวจสอบเปรียบเทียบความถูกต้องและความสมเหตุสมผลของข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาโครงสร้างข้อสรุปตามการวิเคราะห์แบบอุปนัยโดยการตีความข้อสรุปข้อมูลจากสิ่งที่เป็นร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นำเสนอแผนภาพโซ่อุปทานของการค้าชายแดน

สำหรับตัวอย่างที่ศึกษาโซ่อุปทานของการค้าชายแดน ประกอบไปด้วย ผู้ประกอบการส่งออก, ผู้ประกอบการด้านพิธีการศุลกากร และเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4.2.3 เพื่อศึกษาถึงโอกาส และสภาพปัญหา/อุปสรรคของโซ่อุปทานการค้าชายแดน เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการจัดการโซ่อุปทานการค้าชายแดน

ในการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค การคาดการณ์ผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมถึงการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์โดยใช้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ปัจจัยจากแบบจำลองแรงผลักดันทั้ง 5 ประการ (Five Forces Model) ของ Michel E Porter (1979) มาประยุกต์ร่วมกับปัจจัยที่สำคัญที่ได้จากการเฝ้าสังเกต, การสัมภาษณ์เชิงลึก รวมทั้งทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของโซ่อุปทานการค้าชายแดน กรณีศึกษาการส่งออกสุกรมี่ชีวิตตั้งแต่ต้นน้ำ (เกษตรกร/ฟาร์ม) กลางน้ำ (ผู้ประกอบการ) ไปจนถึงปลายน้ำ (การส่งมอบสินค้า) รวมถึงการจัดการดำเนินการในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีโครงสร้างแบบจำลองที่ได้เป็นการวิเคราะห์ในด้านเชิงคุณภาพ ซึ่งได้อ้างอิงมาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการเฝ้าสังเกต, การสัมภาษณ์เชิงลึก, ข้อมูลทุติยภูมิในเชิงสถิติ, การทบทวนวรรณกรรม และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต่างๆ มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ (Analysis Framework) เพื่อหาโครงสร้างการค้าชายแดน โดยได้มุ่งเน้นในแต่ละปัจจัยหลักที่สำคัญใน 3 ด้าน อันได้แก่ (1) ต้นน้ำ : เกษตรกรผู้เลี้ยง (2) กลางน้ำ วิเคราะห์หน่วยกิจกรรม (3) ปลายน้ำ : การส่งมอบสินค้า โดยในแต่ละปัจจัยที่สำคัญจะมีปัจจัยย่อยที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ รวมอยู่ด้วย ซึ่งจากการวิเคราะห์โครงสร้างดังกล่าวเบื้องต้นมีทั้งปัจจัยที่เป็นโอกาสทางการค้าชายแดนและปัญหา/อุปสรรคที่เป็นปัจจัยที่สำคัญ ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ในเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาโดยรวมถึงโอกาสทางการค้าชายแดนของการจัดการโซ่อุปทานการค้าชายแดน กรณีศึกษาฯ ดังตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้

บทที่ 5

บทวิเคราะห์

ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์การจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดน กรณีศึกษา: การส่งออกสัตว์มีชีวิตประเภทสุกร ณ ด้านศุลกากรเชียงแสน รวมถึงโอกาส และปัญหา/อุปสรรคทางการค้าชายแดน ทั้งทำการวิเคราะห์ถึงศักยภาพการจัดการโซ่อุปทานการส่งออกสุกรมีชีวิตไปยัง สปป.ลาว และโอกาสขยายการค้าชายแดนต่อเนื่องเพื่อส่งผ่านไปยังพรมแดนเขตปกครองตนเองพิเศษชนชาติไท ลิบสองปันนา (Xishuangbanna Dai Autonomous Prefecture) มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้ ซึ่งเป็นอีกหนึ่งช่องทางเพิ่มเติมที่จะช่วยแก้ไขปัญหาค่าขนส่งของราคาสุกรหน้าฟาร์มอย่างยั่งยืนจึงจำเป็นต้องขยายตลาดรองรับสุกรมีชีวิต และผลิตภัณฑ์จากสุกรในหลากหลายรูปแบบ เพื่อตอบสนองตามความต้องการของตลาดปลายทาง นอกเหนือจากคู่การค้าเดิมจากประเทศกัมพูชา และ สปป.ลาว ส่วนในพื้นที่ด้านศุลกากรเชียงแสนก็ยังมีโอกาสค้าขายกับประเทศจีนตอนใต้จากความตกลงเขตการค้าเสรี Asean – China โดยมีรายละเอียดตามโครงสร้างเนื้อหาดังต่อไปนี้

5.1 ข้อมูลทั่วไปมณฑลยูนนาน และเขตปกครองตนเองพิเศษชนชาติไทลิบสองปันนา

5.2 การวิเคราะห์โซ่อุปทานการค้าชายแดน กรณีศึกษา: การส่งออกสุกรมีชีวิต

5.1 ข้อมูลทั่วไปมณฑลยูนนาน และเขตปกครองตนเองพิเศษชนชาติไท ลิบสองป้านาฯ

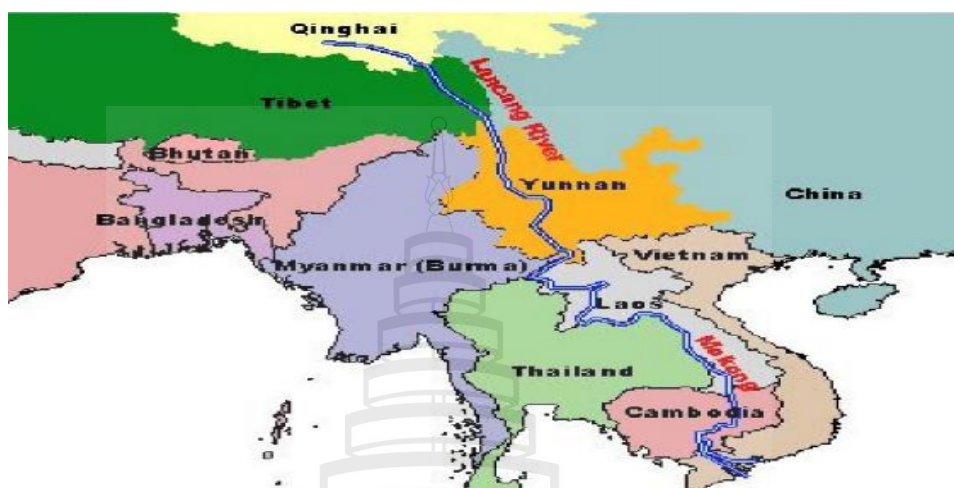
5.1.1 ข้อมูลทั่วไปมณฑลยูนนาน

ภาพที่ 5.1 แผนที่มณฑลยูนนาน ประเทศจีนตอนใต้ และเขตพรมแดนติดต่อ

จากภาพที่ 5.1 แสดงที่ตั้งมณฑลยูนนาน และเขตพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นมณฑลสำคัญทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีนที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล ในอดีตได้ชื่อว่าเป็นเส้นทางสายไหมตอนใต้ (Southern Silk Road) เป็นประตูจากจีนไปสู่ภูมิภาคนี้ผ่านเข้าสู่จังหวัดเชียงราย ภาคเหนือของประเทศไทย มีพื้นที่ 394,139 ตารางกิโลเมตร โดยมีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 8 ของประเทศจีน และมีขนาดเป็น 0.77 เท่าของพื้นที่ของประเทศไทย มีอาณาเขตติดต่อกับ 2 มณฑล (ทิศเหนือติดกับมณฑลเสฉวนและทิศตะวันออกติดกับมณฑลกุ้ยโจว) และ 2 เขตปกครองตนเองพิเศษ (เขตปกครองตนเองพิเศษกวางสีจ้วงและทิศตะวันตกเฉียงเหนือติดกับเขตปกครองตนเองพิเศษทิเบต) และมีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 3 ประเทศ โดยด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้และทิศตะวันตกมีพรมแดนติดกับเมียนมาร์ (ความยาวพรมแดน 1,997 กม.) ส่วนด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้และทิศใต้ ติดกับประเทศเวียดนาม (ความยาวพรมแดน 1,353 กม.) และสปป.ลาว (ความยาวพรมแดน 710 กม.) ยังเป็นสมาชิกกรอบความร่วมมือ GMS ที่สำคัญเป็นมณฑลของจีนที่ใกล้ไทยที่สุดระยะทางจากท่าเรือกว๋านเห่ย์ของเขตปกครองตนเองพิเศษชนชาติไท ลิบสองป้านาฯ ถึงท่าเรือเซียงแสน จังหวัดเชียงราย ประมาณ 268 กม. และเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่

ใช้ติดต่อกับพื้นที่ภายนอกประเทศโดยอาศัยที่ตั้งภูมิศาสตร์จากเส้นทางแม่น้ำโขงไหลที่ผ่านประเทศต่าง ๆ ดังรายละเอียดตามภาพที่ 5.2

ที่มา ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน (2557)

ภาพที่ 5.2 แผนที่มณฑลยูนนาน และเส้นทางแม่น้ำโขงไหลผ่าน 6 ประเทศ

มินครคุนหมิงเป็นเมืองหลวงของมณฑล มีประชากรทั้งสิ้นประมาณ 46 ล้านคน (2553) ส่วนใหญ่เป็นชาวจีน (ประมาณ 30.82 ล้านคน ร้อยละ 67) และชนกลุ่มน้อยอีก 25 ชนชาติ (ประมาณ 16.18 ล้านคน ร้อยละ 33) จาก 55 ชนชาติทั่วจีน จัดเป็นมณฑลที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์มากที่สุดของจีน ปี 2554 มณฑลยูนนานมี GDP เท่ากับ 875,095 ล้านหยวน เพิ่มขึ้นจากปี 2553 ร้อยละ 13.7 ในส่วนของ GDP ในปี 2556 การค้าไทย-ยูนนานมีมูลค่า 1,051 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 50.9 โดยไทยส่งออกไปยูนนาน 386 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 47.6 เป็นโอกาสของการค้า การลงทุน และการส่งออกระหว่างไทยและมณฑลยูนนาน มีการซื้อขายเงินบาทกับเงินหยวนโดยตรง โดยไม่ผ่านดอลลาร์สหรัฐของธนาคารพาณิชย์ อาทิ ธนาคารกรุงเทพ รวมทั้งการใช้สกุลเงินท้องถิ่นและหยวนในการชำระเงิน จะมีการขยายบทบาทมากขึ้น

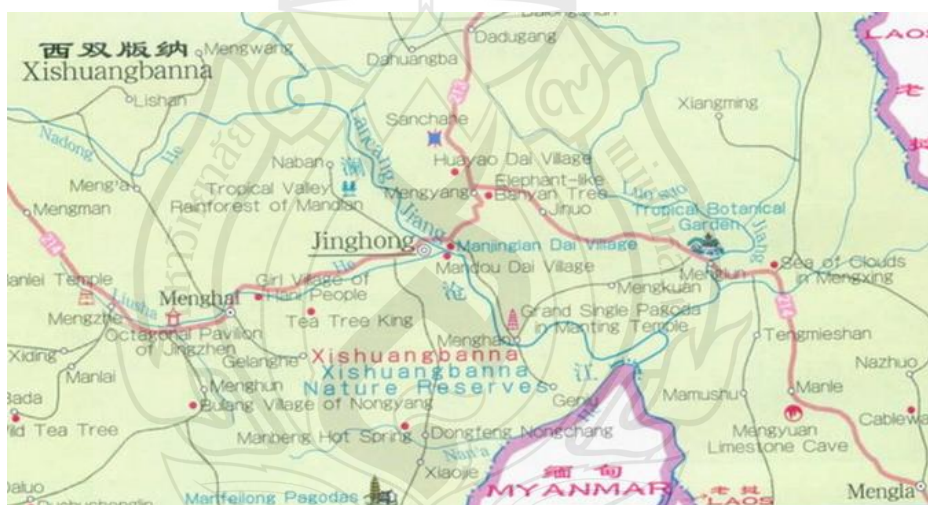
การขนส่งทางน้ำมีท่าเรือจึงหงเป็นท่าเรือสำคัญแห่งหนึ่งบนเส้นทางเดินเรือนานาชาติ ตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือของแม่น้ำหลานฉางเจียง (แม่น้ำโขงในเขตประเทศจีน) เขตปกครองตนเองพิเศษชนชาติไต สิบสองปันนา ประกอบด้วยท่าเรือย่อย 3 แห่ง

5.1.1.1) ท่าเรือเขตพื้นที่จังหวัด แบ่งเป็นท่ารับส่งผู้โดยสาร 2 ท่าและท่ารับส่งสินค้า 4 ท่า สามารถรองรับการขนส่งสินค้าได้ปีละ 4 แสนตัน และรองรับผู้โดยสารได้ปีละ 1.5 ล้านคน ท่าเรือจังหวัดอยู่ห่างจากจุดตัดประเทศจีนตอนใต้-เมียนมา-สปป.ลาว ตามเส้นทางระยะทาง 101 กิโลเมตร อยู่ห่างจากจุดสามเหลี่ยมทองคำ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ประมาณ 334 กิโลเมตร

5.1.1.2) ท่าเรือข้ามฟากอยู่ห่างจากท่าเรือจังหวัด ประมาณ 27 กิโลเมตร สร้างขึ้นเพื่อแบ่งเบาภาระของท่าเรือจังหวัด สามารถรองรับการขนส่งสินค้าได้ปีละ 1 ล้านตัน และรองรับผู้โดยสารได้ปีละ 4 แสนคน

5.1.1.3) ท่าเรือขนาดเล็กเป็นท่าเรือย่อยรับส่งสินค้าที่สำคัญของท่าเรือจังหวัดอยู่ห่างจากท่าเรือเขตพื้นที่จังหวัดตามเส้นทางน้ำ 81 กิโลเมตร (เส้นทางบก 157 กิโลเมตร) สามารถรองรับการขนส่งสินค้าได้ปีละ 2 แสนตัน และรองรับผู้โดยสารได้ปีละ 1 แสนคน

5.1.2 ข้อมูลทั่วไปเขตปกครองตนเองพิเศษชนชาติไท สิบสองปันนาฯ

ภาพที่ 5.3 แผนที่เขตปกครองตนเองพิเศษชนชาติไท สิบสองปันนาฯ และเมืองปกครอง

ส่วนเขตปกครองตนเองพิเศษชนชาติไท สิบสองปันนามีเนื้อที่ประมาณ 19,700 ตารางกม. มีอาณาเขตติดกับแขวงหลวงน้ำทา และแขวงพงสาติของสปป.ลาว และรัฐฉานของเมียนมา โดยมีเขตพรมแดนติดต่อยาวถึง 966 กิโลเมตร และแบ่งเขตเมืองปกครองเป็น 3 เขตคือเมืองฮาย (เมืองฮาย) เมืองล่า (เมืองล่า) และมีเมืองจังหวัดหรือเชียงรุ่ง (Jinghong) เป็นเมืองหลวงตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง (แม่น้ำล้านช้าง) โดยมีประชากรประมาณ 1.08 ล้านคน (2553) ชนชาติไต และชนกลุ่มน้อยที่นับถือศาสนาพุทธนิกายหินยานเป็นชนกลุ่มหลักที่อาศัยอยู่ในเขตนี้ แบ่งออกเป็นชาวไตประมาณ

ร้อยละ 30 ชาวฮั่นประมาณร้อยละ 29 และชนกลุ่มน้อยอื่นๆ ประมาณร้อยละ 41 ในปี 2556 เขตสิบสองปันนาฯ มี GDP ประมาณ 27.23 พันล้านหยวน เพิ่มขึ้นจากปี 2553 ถึงร้อยละ 69 ส่วนทางด้านของจำนวนประชากรในปี 2556 มี 1.15 ล้านคนเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 6 เปรียบเทียบกับปี 2553 และความสามารถในการผลิตผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศในเขตสิบสองปันนาฯ พบว่าปี 2556 มีปริมาณการผลิตเนื้อสุกรได้ 26,174,000 กิโลกรัม เพิ่มขึ้นจากปี 2553 ร้อยละ 14 ดังรายละเอียดตามตารางที่ 5.1 5.2 และ 5.3

ตารางที่ 5.1 จำนวนประชากร และ GDP ของเขตสิบสองปันนาฯ ตั้งแต่ปี 2553-2556

จำนวนประชากร และผลิตภัณฑ์มวลรวมของเขตสิบสองปันนาฯ				
จำนวน/ปี	2553	2554	2555	2556
ประชากร (ล้านคน)	1.08	1.14	1.15	1.15
GDP (RMB Billion)	16.09	19.77	23.26	27.23

ที่มา Xishuangbanna Economic and Social Development Report (2013)

ตารางที่ 5.2 จำนวนประชากรโดยแบ่งแยกเขตของเขตสิบสองปันนาฯ ปี 2556

Location	Total Population	Population Density (per km ²)	Average Household size	M:F ratio	%Agricultural Population	% Non- Agricultural Population
Xishuangbanna	1,149,000	58.4	4.2	1.1	70.0	30.0
Jinghong	527,200	76.4	4.3	1.1	61.9	38.1
Menghai	336,300	63.5	4.2	1.1	83.9	16.1
Mengla	285,500	42.0	4.1	1.1	68.6	31.4

ที่มา Xishuangbanna Autonomous Dai Prefecture Yunnan. (2013).

ตารางที่ 5.3 ปริมาณผลผลิตปศุสัตว์ ตั้งแต่ปี 2553-2555 (หน่วย พันกิโลกรัม)

Crop	Total Production (Tons)		
	2553	2554	2555
Pig (head)	22,900	24,149	26,174
Cattel (head)	4,300	4,266	4,060
Poultry (head)	4,100	4,372	4,824

ที่มา Xishuangbanna Economic and Social Development Report. (2013).

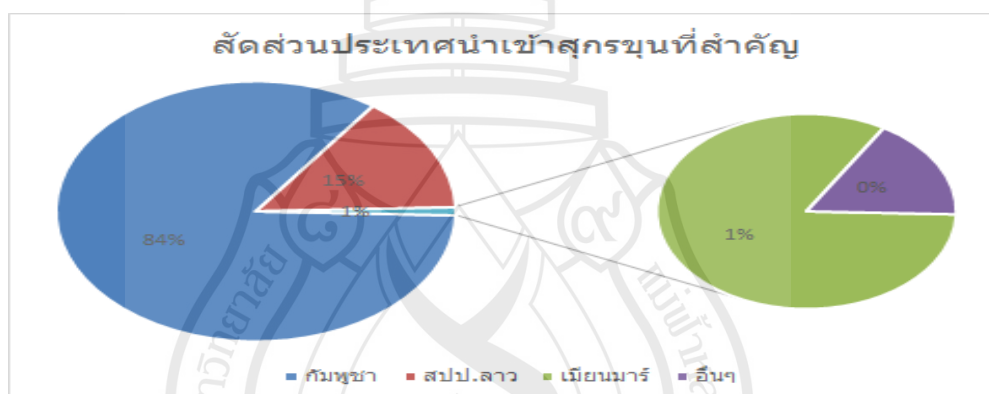
5.2 การวิเคราะห์โซ่อุปทานการค้าชายแดน กรณีศึกษา: การส่งออกสุกรมีชีวิต

5.2.1 การวิเคราะห์ภาพโดยรวมปริมาณส่งออกสุกรมีชีวิตของประเทศไทย

โดยการวิเคราะห์ได้ใช้การอ้างอิงสถิติปริมาณการส่งออกสุกรมีชีวิต จากกรมศุลกากรตามประเภทพิกัดอัตราศุลกากร 0103.92.00 (2556) พบว่าตั้งแต่ปี 2551 มีปริมาณส่งออกทั้งประเทศเพียง 17,680 ตัว มีสปป.ลาว และเมียนมา เป็นประเทศนำเข้าหลัก หลังจากนั้นแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ จนกระทั่ง ปี 2554 มีปริมาณส่งออกมากถึง 1,108,169 ตัว ในช่วงหลังปี 2551 พบว่าประเทศกัมพูชากลับมาเป็นคู่ค้าที่สำคัญของไทยแทนสปป.ลาว และเมียนมา จากการสัดส่วนเฉลี่ยการส่งออกหารายปีพบว่าประเทศกัมพูชามีปริมาณการนำเข้าร้อยละ 84 ของปริมาณการส่งออก และสปป.ลาวมีเพียง ร้อยละ 15 ดังรายละเอียดตามตารางที่ 5.4 และภาพที่ 5.4

ตารางที่ 5.4 ปริมาณการส่งออกสุกรขุนและประเทศนำเข้าที่สำคัญ ตั้งแต่ปี 2551-2556

ประเทศ นำเข้า	ปริมาณการส่งออกสุกรตามพิกัดอัตราศุลกากร 0103.92.00 ตั้งแต่ปี 2551-2556						หน่วย :ตัว
	2551	2552	2553	2554	2555	2556	สัดส่วน การนำเข้า
กัมพูชา	163	281,336	175,496	1,088,669	255,926	93,132	84%
สปป. ลาว	8,328	10,090	6,756	18,330	174,199	108,438	15%
เมียนมาร์	9,189	1,348	3,091	1,160	1,916	1,731	1%
อื่นๆ	0	2,523	20	10	1,000	190	0%
เฉลี่ยรายปี	17,680	295,297	185,363	1,108,169	433,041	203,491	100%

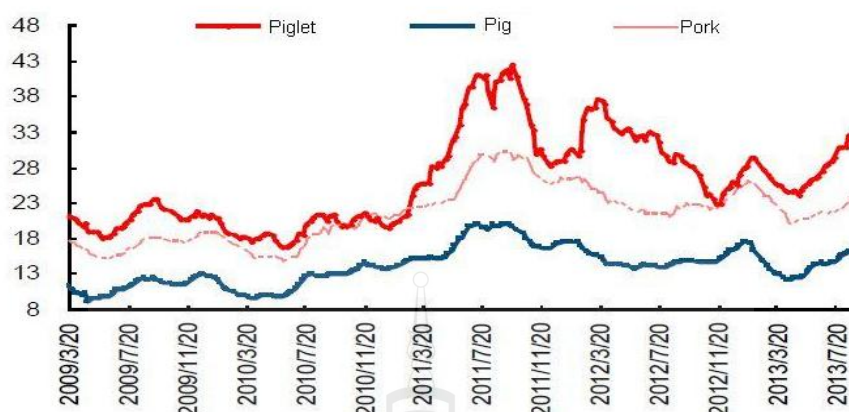

ภาพที่ 5.4 สัดส่วนนำเข้าเฉลี่ยของประเทศนำเข้าสุกรที่สำคัญ ตั้งแต่ปี 2551-2556

5.2.2 การวิเคราะห์ภาพโดยรวมปริมาณส่งออกสุกรมีชีวิต ณ ด้านศุลกากรเชียงแสน

ทำการศึกษารูปแบบการจัดการโซ่อุปทานการค้าชายแดน กรณีศึกษาการส่งออกสุกรมีชีวิต พิกัดประเภทที่ 0103.92.00 (สุกรขุนน้ำหนักมากกว่า 50 กิโลกรัม) ณ ด้านศุลกากรเชียงแสน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยผู้ศึกษาได้ทำการสำรวจรวบรวมข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ มาทำการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพโดยรวมการส่งออกสุกรฯ ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีประเทศ คู่ค้านำเข้าที่สำคัญได้แก่สปป.ลาว แดน เพื่อขนส่งผ่านไปสู่ปลายทางประเทศนำเข้าต่ออีกทอดหนึ่ง ถือได้ว่าเป็นคู่ค้าหลักที่สำคัญมีปริมาณการส่งออกมากเป็นอันดับ 1 ของด้านศุลกากรในเขตพื้นที่รับผิดชอบภูมิภาคเหนือคิดเป็นร้อยละ 95 และร้อยละ 15 ของปริมาณการส่งออกเฉลี่ยรายปีการส่งออกสุกรมีชีวิตทั้งประเทศ (คิดเฉลี่ยตั้งแต่ปี 2553-2556) เริ่มมีแนวโน้มการนำเข้าลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ตั้งแต่กลางปี 2555 ถึงปลายปี 2556 โดยมีอัตราการลดลงอย่างมากจากยอดปริมาณการ

ส่งออกปี 2555 ถึงประมาณร้อยละ 45 ในปี 2556 ซึ่งเป็นผลกระทบมาจากหลายปัจจัยภายใน และนอกประเทศ อาทิสาเหตุมาจากโรคระบาด โดยสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ เผย แนวโน้มราคาสุกรในเอเชียพุ่งต่อเนื่อง ขณะนี้ปริมาณผลผลิตสุกรของไทยและในภูมิภาคเอเชียลดลงเข้าสู่ภาวะขาดแคลน ส่งผลให้ราคาสุกรหน้าฟาร์มปรับตัวสูงขึ้นเป็นประวัติการณ์ เช่นกัมพูชา กิโลกรัมละ 92-94 บาท และลาว กิโลกรัมละ 88-92 บาท เป็นต้น เหตุที่ผลผลิตสุกรลดลงเป็นจำนวนมาก เกิดจากฟาร์มเลี้ยงสุกรในประเทศแถบเอเชียหลายแห่งรวมทั้งไทย โดยเฉพาะฟาร์มรายย่อยมีระบบป้องกันโรคยังไม่เพียงพอ และประสบปัญหาโรคระบาด ทั้งโรคในระบบสืบพันธุ์และทางเดินหายใจในสุกรที่เกิดจากเชื้อไวรัส PRRS สายพันธุ์จีนที่เป็นปัญหาต่อเนื่องมาตั้งแต่ปลายปี 53 และโรค FMD หรือปากเท้าเปื่อยที่เกิดขึ้นในช่วง 2-3 เดือนที่ผ่านมา ที่สำคัญคือราคายังคงมีแนวโน้มพุ่งสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่สุกรของไทย 70 บาท/กิโลกรัม เป็นราคาต่ำสุดในภูมิภาคและยังถูกคุมราคาแทรกแซงโดยภาครัฐ จากการที่คณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ (กกร.) ประกาศราคาควบคุมสุกรทั้งระบบรวมถึงห้ามส่งออกสุกรมีชีวิตด้วย เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2554 หรือจากภาพที่ 5-5 แสดงถึงราคาสุกรหน้าฟาร์ม ลูกสุกร และขุนเนื้อหมูในจีน ขยับขึ้นสูงทำรายสถิติจาก 26 หยวนเป็น 27.67 หยวน หรือราว 130 บาท เหตุราคาต้นทุนแพงขึ้น หนังสือพิมพ์ไชน่าเดลีของจีนรายงานอ้างนักวิเคราะห์ตลาดสุกร เนื่องจากต้นทุนการเลี้ยงสูงขึ้นและของขาดตลาดโดยสัปดาห์ก่อนราคาเนื้อหมู พุงตะกิโลกรัมละ 27.67 หยวน หรือกว่า 130 บาท ทำลายสถิติสูงสุดเดิมเมื่อปี 2551 ที่กิโลกรัมละ 26 หยวน ทั้งนี้ นักวิเคราะห์ชี้ว่าปัญหาเนื้อหมูแพง เกิดจากราคาข้าวโพดที่ใช้เลี้ยงสุกร ปรับเพิ่มขึ้นแตะระดับสูงสุดเป็นประวัติการณ์เมื่อเดือนมีนาคมที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม คาดว่าราคาเนื้อหมู จะยังทรงตัวอยู่ในระดับสูงต่อไปจนถึงสิ้นปีนี้ และเจ้าหน้าที่ของ Chinese Academy of Social Science กล่าวว่า ราคาเนื้อสุกรของจีนสูงกว่าระดับสากลอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งเป็นโอกาสทางธุรกิจที่ดีสำหรับประเทศที่มีการผลิตเนื้อสุกรมากเกินไป ดังรายละเอียดที่แสดงตามภาพที่ 5.5

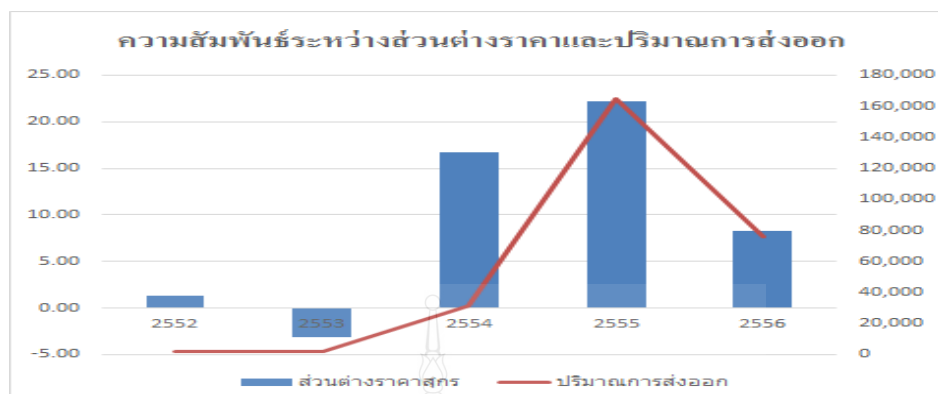

ภาพที่ 5.5 Price Trend of Piglet, Pig and Pork, 2009-2013

เมื่อนำปัจจัยเงื่อนไขเหล่านี้มาทำการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์จากส่วนต่างราคาหน้าฟาร์มของไทยกับจีน ร่วมกับปริมาณการส่งออกสุกรมีชีวิต ณ ด้านศุลกากรเชียงแสน ดังรายละเอียดที่แสดงตามตารางที่ 5.5 และภาพที่ 5.6

ตารางที่ 5.5 แสดงราคาเฉลี่ยสุกรหน้าฟาร์มไทย-จีนรายปีและปริมาณการส่งออกสุกรมีชีวิต ณ ด้านศุลกากรเชียงแสน ระหว่างปี 2552 – 2556

ส่วนต่างราคาเฉลี่ยสุกรหน้าฟาร์มระหว่างไทย-จีน และปริมาณการส่งออก					
รายการ/ปี	2552	2553	2554	2555	2556
ราคาเฉลี่ยสุกรในจีน	57.26	54.64	81.08	76.18	73.21
ราคาเฉลี่ยสุกรในไทย	55.94	57.73	64.33	53.99	64.93
ส่วนต่างราคาสุกร	1.32	-3.09	16.75	22.19	8.28
ปริมาณการส่งออก	1,610	2,010	31,425	165,153	75,563

ภาพที่ 5.6 การจำลองความสัมพันธ์ของส่วนต่างราคาเฉลี่ยสุกรหน้าฟาร์มไทย-จีนรายปี และ ปริมาณการส่งออกสุกรมีชีวิต ณ ด้านศุลกากรเชียงแสน ระหว่างปี 2552 – 2556

จากตารางที่ 5.5 และภาพที่ 5.5 พบว่าความสัมพันธ์ของส่วนต่างราคาเฉลี่ยสุกรหน้าฟาร์มระหว่างไทยกับจีน ยังมีสัดส่วนแตกต่างกันมากเท่าไร จะส่งผลกระทบต่อปริมาณการส่งออกสุกรมีชีวิต ณ ด้านศุลกากรเชียงแสน แปรผันตามส่วนต่างมากขึ้นไปด้วย ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการพิจารณา ร่วมกับขั้นตอนของหน่วยกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น ณ ท่าส่งออกปศุสัตว์ ด้านศุลกากรเชียงแสน ประกอบการวิเคราะห์โซ่อุปทานการค้าชายแดนฯ ครั้งนี้ด้วยดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.2.2.1 การขนส่งสุกรจากแหล่งผลิตมายัง ณ ท่าส่งออกปศุสัตว์

โดยมีจุดเริ่มต้นจากผู้ประกอบการส่งออก/ผู้รวบรวม (มีใบอนุญาตให้ทำการค้าสัตว์หรือซากสัตว์ แบบ ร.10 กรมปศุสัตว์) ผู้ประกอบการฯ จะสั่งซื้อโดยตรงจากฟาร์มเลี้ยงฯ หรือผ่านผู้รวบรวมสุกรจากฟาร์มเลี้ยงฯ ที่ติดต่อคุ้นเคยจากแหล่งฟาร์มเลี้ยงสุกร (ต้นน้ำ) ภายหลังจากได้รับการสั่งซื้อ (Order) และตกลงเงื่อนไขราคาซื้อขาย (Price) จากคู่ค้า การเคลื่อนย้ายสุกรมายัง ณ ท่าส่งออกปศุสัตว์ จึงมีทั้งในระยะใกล้-ไกล แบ่งออกเป็น 3 ระยะทางคือ

1. การเคลื่อนย้ายระยะทางใกล้จากฟาร์มเลี้ยงสุกรภายในจังหวัดเชียงราย ทางรถยนต์มีความสะดวกกว่า และการกระทบกระเทือนแก่สุกรน้อยที่สุด แต่มีราคาแพงกว่าแหล่งอื่นๆ เนื่องจากต้นทุนการเลี้ยง และขนาดปริมาณการเลี้ยงยังไม่เพียงพอต่อความต้องการผู้ประกอบการส่งออก หรือถูกผูกขาดจากผู้ประกอบการฯ รายใดรายหนึ่ง ทำให้ไม่ต้องกังวลต่อการขาย

2. การเคลื่อนย้ายระยะทางปานกลางจากฟาร์มเลี้ยงสุกรภายในจังหวัดเชียงใหม่ ทางรถยนต์มีความสะดวกกว่า และการกระทบกระเทือนแก่สุกรไม่มาก ทั้งยังมีราคาไม่แตกต่างกันมากนักกับแหล่งผลิตในจังหวัดเชียงราย แต่มีขนาดปริมาณการเลี้ยงที่มากกว่า ผู้ประกอบการฯ ใช้เป็นแหล่งผลิตสำรองอีกที่หนึ่ง

3. การเคลื่อนย้ายระยะทางไกลจากฟาร์มเลี้ยงภาคกลางได้แก่ จังหวัดราชบุรี นครปฐม และฉะเชิงเทรา ทางรถยนต์เพราะสะดวกก็จริง เนื่องด้วยระยะทางขนส่งไกล และใช้เวลาหลายชั่วโมง จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนเรื่องการขนย้าย ตั้งแต่เวลาที่บรรทุก สภาพอากาศ อุณหภูมิ ขนาดพื้นที่ จุดพัก ฯลฯ รถที่ใช้ขนส่งควรมีพื้นเรียบ ไม่ลื่น และมีการระบายอากาศดีเพื่อป้องกันการกระทบกระเทือนแก่สุกร และสูญเสียให้น้อยที่สุด แต่มีข้อที่ได้เปรียบกว่าแหล่งผลิตอื่นๆ ราคาจะถูกกว่า เนื่องจากต้นทุนการเลี้ยง, วิทยาการจัดการฟาร์มเลี้ยง, การใกล้ชิดแหล่งวัตถุดิบอาหารสัตว์และสามารถขยายขนาดปริมาณการเลี้ยงได้มากกว่าแหล่งอื่น ๆ รวมทั้งอยู่ใกล้กับตลาดผู้บริโภค ทำให้สามารถทำราคาหน้าฟาร์มได้ถูกกว่าแหล่งอื่นๆ พร้อมมีบริการจัดการขนส่งโดยจะบวกราคาค่าขนส่งเข้าไปรวมกับราคาน้ำหนักสุกร เพื่อผู้ซื้อไม่ต้องเป็นภาระจัดการขนส่ง

โดยเมื่อรถขนส่งมาถึงยัง ณ ท่าส่งออกปศุสัตว์ จะได้รับการบริการฉีดน้ำยาฆ่าเชื้อจากด่านกักสัตว์เชียงราย สาขาเชียงแสน ตรงประตูทางเข้า จากนั้นจะไปจอดรถบรรทุกที่ริมแม่น้ำโขงเพื่อรอคิวตอนสุกรลงเรือบรรทุกสัญชาติลาว ดังรายละเอียดตามภาพที่ 5.7 และ 5.8

ภาพที่ 5.7 จุดฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อตรงประตูทางเข้า ณ ท่าส่งออกปศุสัตว์ฯ

ภาพที่ 5.8 รถบรรทุกขนส่งสุกร ณ ท่าส่งออกปศุสัตว์ฯ

และเมื่อรถบรรทุกจอดเทียบของต้อนสุกรที่ริมแม่น้ำโขง เพื่อต้อนสุกรลงเรือบรรทุกสับปะรดลาว เรือบรรทุกสับปะรดลาวก็จะได้รับการบริการฉีดน้ำยาฆ่าเชื้อจากด่านกักสัตว์ เชียงราย สาขาเชียงแสนที่เรือเช่นกันกับรถบรรทุกขนส่ง หลังจากต้อนสุกรลงเรือเรียบร้อยแล้ว กัปตันเรือลาวก็จะฉีดน้ำให้สุกรได้ดื่มน้ำ และลดอุณหภูมิให้สุกรพร้อมกัน ดังรายละเอียดตามภาพที่ 5.9

ภาพที่ 5.9 ทางลาดชันที่ใช้ต้อนสุกรลงเรือบรรทุกสับปะรดลาว ณ ท่าส่งออกปศุสัตว์ฯ

5.2.2.2 พิธีการศุลกากร และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

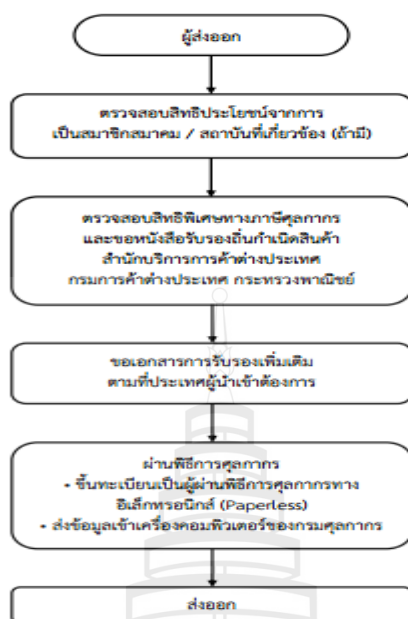
ในขั้นตอนนี้ ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการฯ จะมอบหมายให้บริการจากผู้ให้บริการด้านการดำเนินเรื่องเอกสารพิธีการ ซึ่งตัวแทนออกของ/ชิปปิ้ง จะนำเอกสารใบตั้งซื้อ (Invoice) ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ประกอบการฯ ไปติดต่อแจ้งประเภท และจำนวนปริมาณสัตว์ที่จะส่งออก เพื่อขอรับใบอนุญาตนำสัตว์ หรือซากสัตว์ออกนอกราชอาณาจักร แบบ ร.9 กรมปศุสัตว์ และหมายเลขอนุญาต ซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากในการใช้เป็นข้อมูลเอกสารประกอบการทำใบขนสินค้าขาออกตามพิธีการศุลกากร ทั้งต้องทำหนังสือคำร้องขอส่งออกสินค้านอกทางอนุมัติจากนั้นต้องทำการขอจำลองสำเนาหนังสือเรื่องการส่งออกสินค้านอกทางอนุมัติชั่วคราว ตามมาตรา 5 ทวิ พรบ.ศุลกากร (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2480 จากด่านศุลกากรเชียงแสนอีก 1 ฉบับ โดยไปยื่นแสดงต่อเจ้าหน้าที่ นคร.เขตเชียงราย ว่าเพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติพิธีการศุลกากรตรวจปล่อยสินค้า ณ ท่าส่งออกปศุสัตว์ฯ อีกหน่วยงานหนึ่ง ดังภาพที่ 5.10 และ 5.11 แสดงตัวอย่างเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

ตัวอย่างเอกสารใบอนุญาตเคลื่อนย้ายสัตว์แบบ ร.9 และ ร.10 กรมปศุสัตว์

ภาพที่ 5.10 ใบอนุญาตเคลื่อนย้ายสัตว์ ตามแบบ ร.9 และ ร.10 กรมปศุสัตว์

ภาพที่ 5.11 ใบขนสินค้า และคำร้องขอส่งออกนอกทางอนุมัติ กรมศุลกากร

นอกจากนี้ตัวแทนออกของ/ชิปปิ้งจะเป็นผู้ติดต่อว่าจ้างเรือบรรทุกทุกสัญชาติมารับบรรทุก /ขนาดเรือบรรทุกให้เหมาะสมกับปริมาณสุกรที่จะลำเลียงขนส่ง /เวลาที่ใช้เดินทางไปถึงปลายทางเป้าหมาย ทั้งประสานในเรื่องแจ้งเวลาเรือฯ เข้า-ออก และขนาดระวางเรือแก่การทำเรือพาณิชย์เชิงแสนแห่งที่ 2,แจ้งจำนวนลูกเรือ และคนป่วย (หากมี) ต่อด่านควบคุมโรคติดต่อระหว่างประเทศ และแจ้งจำนวนลูกเรือ และวัตถุประสงค์ในการเข้าประเทศต่อด่านตรวจคนเข้าเมือง ณ ที่ทำการอาคาร one stop service ท่าเรือพาณิชย์เชิงแสน แห่งที่ 2 ดังแสดงแผนภูมิขั้นตอนการส่งออกตามภาพที่ 5.12

ที่มา กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ (2557)

ภาพที่ 5.12 ขั้นตอนการส่งออก

5.2.2.3 การส่งมอบสินค้า

การจัดการในขั้นตอนนี้ต้องมีการจัดการเรื่องเวลาให้ตรงตามข้อกำหนดการ หากมีเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งเข้ามาแทรกจะทำให้ข้อกำหนดระยะเวลาต่างๆ จะถูกเลื่อนตามออกไปด้วย ดังนั้นผู้ประกอบการฯ มีความจำเป็นต้องสามารถควบคุมเวลาในการจัดการด้านต่างๆ เพื่อให้การส่งมอบสินค้าได้ตรงตามกำหนดเวลา เช่นเวลาที่รถบรรทุกฯ มาถึงไม่ควรเกิน 06.00 น. (อากาศไม่ร้อนมาก และไม่ต้องรอคิวนาน) , การดำเนินงานด้านเอกสารไม่ควรเกินเสร็จ 08.00 น. (เรือจะได้ออกเดินทางหลัง 08.00 น. ทำให้ไปถึงที่หมายได้ง่ายเพราะจะได้หลีกเลี่ยงการสัญจรที่หนาแน่นในช่วงสาย ๆ ของทุกวัน) เนื่องจากต้องมึนัดหมายกำหนดเวลาการส่งมอบสินค้า และขนถ่ายจากเรือบรรทุกสัญชาติลาวไปยังรถบรรทุก เพื่อส่งต่อไปยังลูกค้าปลายทางต่ออีกทอดหนึ่ง ทำให้ระยะเวลาการส่งมอบสินค้าค่อนข้างนานยิ่งใช้ระยะเวลามากเท่าไร โอกาสที่จะเกิดการสูญเสียมากขึ้น เนื่องจากสุทธเป็นสินค้ามีชีวิต ดังแสดงในภาพที่ 5.11 การสูญเสียจากอุบัติเหตุในหลายทางทำให้ข้อกำหนดการส่งมอบสินค้าเลื่อนออกไป หรือการล่าช้าในการเคลื่อนย้าย และอากาศร้อนในช่วงสายของวัน

ภาพที่ 5.13 การสูญเสียจากอุบัติเหตุ และอากาศร้อนจากความล่าช้าในการเคลื่อนย้าย

ดังนั้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการสูญเสียระหว่างการขนส่งจึงต้องกระทำให้รวดเร็วและเหมาะสมอีกด้วย จึงจะสามารถส่งมอบสินค้าต่อลูกค้าปลายทาง โดยที่สินค้ายังมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานปกติ เป็นอีกปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้ผู้ประกอบการฯ สามารถตอบสนองต่อความต้องการในการจัดการโซ่อุปทานค้าชายแดนฯ ได้ดังรายละเอียดตามภาพที่ 5.14

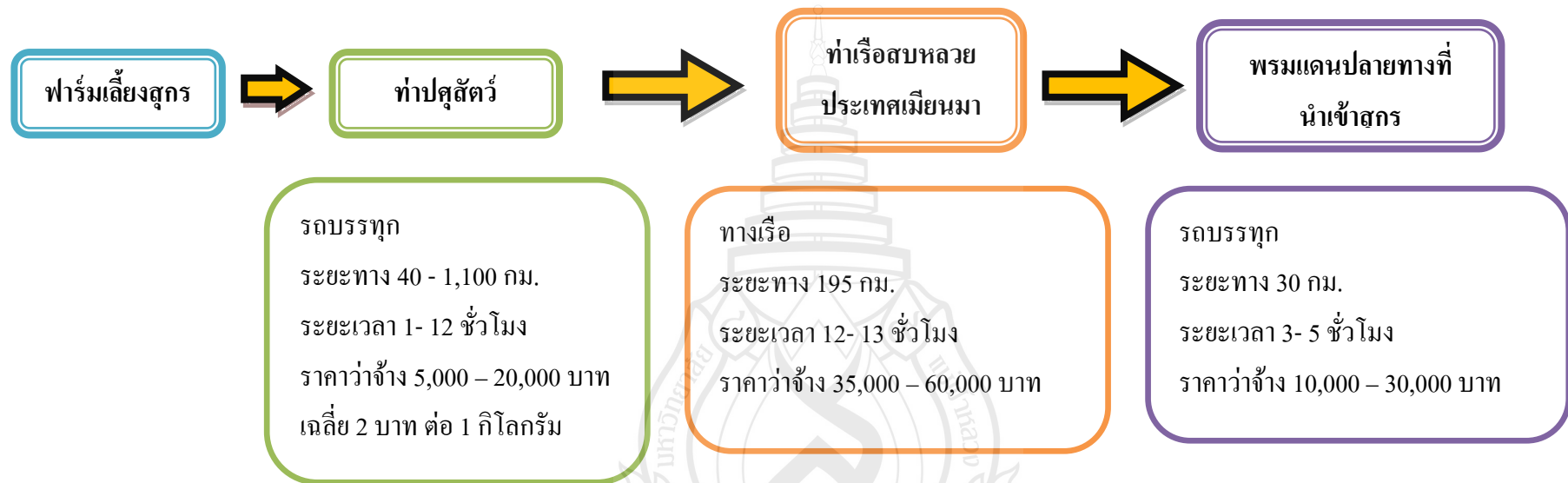

ภาพที่ 5.14 ความเชื่อมโยงภายในโซ่อุปทานของการตอบสนองตรงตามความต้องการตลาด

จากภาพที่ 5.14 แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงภายในโซ่อุปทานต้นน้ำ และกลางน้ำของการตอบสนองตรงตามความต้องการตลาดปลายน้ำ ในส่วนของต้นน้ำฟาร์มผู้เลี้ยงสุกร จำเป็นต้องสร้างมาตรฐานในด้านต่าง ๆ ด้านการมีมาตรฐานการผลิตตามเกณฑ์มาตรฐานสากล/ มีมาตรฐานการควบคุมการปลอดโรคต้องห้าม/มีมาตรฐานการควบคุมการ และงดเว้นการใช้สารต้องห้าม/มีการสนับสนุนจากภาคเอกชน และรัฐ/มีศักยภาพพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเพื่อลดต้นทุน และมีความสามารถเพิ่มกำลังการผลิตสินค้าได้อย่างเพียงพอ สำหรับกลางน้ำผู้ประกอบการฯ/ผู้รวบรวมก็ต้องสร้างทักษะในด้านต่าง ๆ ดังนั้นความสามารถในการจัดหาสินค้าได้ตามความต้องการตลาด/มีเครือข่ายต้นน้ำฟาร์มผู้เลี้ยงสุกรเพียงพอ/มีความยุติธรรมในการจัดการส่วนต่างราคา และมีความสามารถจัดการและวางแผนการขนส่งให้สอดคล้องตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง และปลายน้ำการส่งมอบสินค้า(ผู้ส่งออก) จำเป็นต้องมีทักษะเฉพาะด้านการจัดการจัดหาสินค้าได้ตรงตามคำสั่งซื้อ/มีความพร้อมในการตรวจสอบเอกสารว่ามีข้อมูลสินค้าที่ต้องเตรียมพร้อมตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง และมีความสามารถจัดส่งสินค้าให้ตรงตามคุณภาพ และเวลา ดังนั้นพอจะสรุปโดยสะท้อนถึงความสามารถในการส่งออก จากการที่ได้เปรียบเทียบระหว่างส่วนต่างด้านราคาต้นทุนของต้นน้ำและปลายน้ำในการดำเนินการจัดการโซ่อุปทานค้าชายแดนฯ ในการศึกษาครั้งนี้ หากมีการจัดการด้านทุนในทุกช่วงหน่วยกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพเพียงพอแล้วจะสามารถยังผลประกอบการกำไรได้อย่างเพียงพอระดับหนึ่ง จากขีดความสามารถในการส่งออก ดังแสดงรายละเอียดตามตารางที่ 5.6 และภาพที่ 5.15

ตารางที่ 5.6 ความสัมพันธ์ของปัจจัยระหว่างส่วนต่างราคาและความสามารถในการส่งออก

ความสัมพันธ์ของปัจจัยระหว่างส่วนต่างราคาและความสามารถในการส่งออก		
ส่วนต่างราคา		ความสามารถในการส่งออก
ต้นน้ำ	ปลายน้ำ	ณ ทำส่งออกของปศุสัตว์
ต่ำกว่า	สูงกว่า	เพิ่มขึ้น
สูงกว่า	ต่ำกว่า	ลดลง

ภาพที่ 5.15 ต้นทุนค่าขนส่ง และระยะทาง จากฟาร์มเลี้ยงสุกร ถึงประเทศปลายทาง

บทที่ 6

สรุปผลงานวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดน กรณีศึกษา : การส่งออกสัตว์มีชีวิตประเภทสุกร ณ ด้านศุลกากรเชียงแสน โดยสามารถสรุปผลของการศึกษากลับนี้ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สรุปผลงานวิจัย
2. ข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลงานวิจัย

6.1.1 การวิเคราะห์โซ่อุปทานของการค้าชายแดน กรณีศึกษา : การส่งออกสุกรฯ

บทสรุปของการศึกษาวิจัยการจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดน กรณีศึกษา: การส่งออกสุกรฯ จากประเทศไทยไปยังสปป.ลาว และโอกาสขยายการค้าชายแดนต่อเนื่องเพื่อส่งผ่านไปยังพรมแดน เพื่อส่งผ่านไปยังเขตปกครองตนเองชนชาติไท สิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้ สามารถสรุปผลของการศึกษาได้ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

6.1.1.1 ระดับต้นน้ำ (Upstream)

จากการศึกษาโซ่อุปทานในส่วนระดับต้นน้ำของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร ซึ่งเป็นอุปสงค์ของปริมาณสุกร จุดเริ่มต้นของการไหลการจัดการโซ่อุปทาน พบว่าส่วนใหญ่เกษตรกรจะเป็นฟาร์มเลี้ยงขนาดกลาง และประกอบกิจการค้าปลีกขายอาหารสัตว์-เวชภัณฑ์ด้วยเพราะนอกจากจะมีมาตรฐานการควบคุมการเลี้ยง และทำให้ต้นทุนอาหารต่ำกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับเกษตรกรทั่วไปที่ประกอบอาชีพเลี้ยงสุกรเป็นอาชีพหลักอย่างเดียว เมื่อพิจารณาจากปัจจัยดังกล่าวขนาดของฟาร์มเลี้ยงสุกรขุนที่มีสุกรขุนสายพันธุ์ลูกผสมสีขาวขนาดน้ำหนักสุกรระหว่าง 120-150 กิโลกรัมตามความต้องการของตลาดผู้ซื้อปลายทาง (จากการสัมภาษณ์บริษัท A) จำนวนตั้งแต่ 120 ถึง 150 ตัวต่อหนึ่งเที่ยวเรือ (สัญชาติลาว ขนาดระวาง 60 ตัน) จะมีความสามารถจัดส่งสุกรได้ตามปริมาณการสั่งซื้อจากพ่อค้าคนกลาง/ผู้รวบรวม หรือผู้ประกอบการค้าส่งออกเอง โดยมีราคาซื้อเฉลี่ยหน้าฟาร์ม

สุกรมีชีวิตที่เพียงพอให้เกษตรกรฯ ยังคงมีกำไรสุทธิ หลังหักต้นทุนค่าวัตถุดิบอาหารสัตว์ ค่าลูกสุกรขุนและอื่น ๆ แต่ก็ยังคงมีปัจจัยอื่นประกอบที่ส่งผลกระทบทำให้ต้นทุนเพิ่มขึ้น และไม่สามารถขยายขนาดฟาร์มเลี้ยงฯ จากมาตรการ และข้อจำกัดของภาครัฐ กรณีปัญหาพบบ.การสาธารณสุข พ.ศ.2535 เรื่องเหตุรำคาญที่เกิดจากการเลี้ยง อาทิอยู่ใกล้ชุมชนจนเกิดเสียงรบกวน มีกลิ่นมูลหมึ้น การระบายน้ำทิ้งจากการเลี้ยงลงสู่ลำคลอง หรือลำน้ำสาธารณะ เป็นต้น ถูกนำมาใช้เป็นมาตรการควบคุม และปัญหาท้ายสุดของต้นทุนจากการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ไม่อาจมองข้ามจากสถานะวิกฤตของโรคระบาด หรือเหตุการณ์น้ำท่วม เป็นต้น

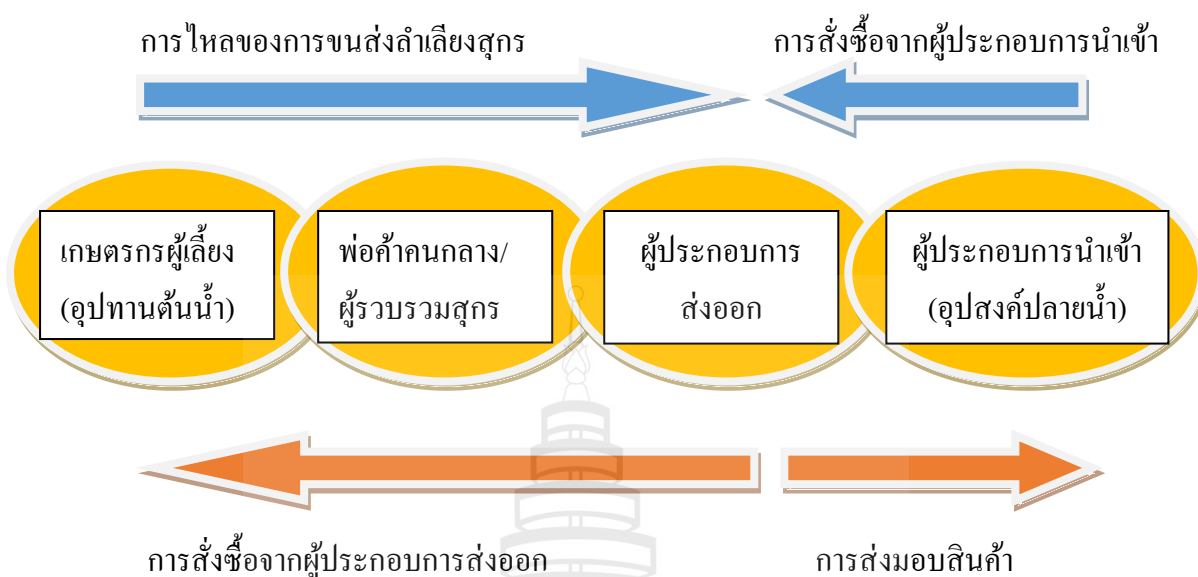
6.1.1.2 ระดับกลางน้ำ (Midstream)

จากการศึกษาโซ่อุปทานฯในส่วนระดับกลางน้ำของหน่วยกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง จะพบว่ามีความเชื่อมโยงสัมพันธ์เฉพาะระหว่างหน่วยกิจกรรมฯ โดยมีผู้ประกอบการค้าส่งออก(มีใบอนุญาตให้ทำการค้าสัตว์ หรือซากสัตว์ แบบ ร.10 กรมปศุสัตว์) เป็นแกนหลักในการประสานการจัดการโซ่อุปทานฯ ภายหลังจากได้รับยอดปริมาณการสั่งซื้อ (Order) และทราบราคารับซื้อ (Price) ของผู้ประกอบการนำเข้า นำมาเปรียบเทียบต้นทุนค่าใช้จ่ายดำเนินการต่าง ๆ หากพอมีกำไรคุ้มกับการดำเนินการ ผู้ประกอบการฯจะสั่งซื้อโดยตรงจากฟาร์มเลี้ยงฯ หรือผ่านผู้รวบรวมสุกรจากฟาร์มเลี้ยงฯที่คุ้นเคยติดต่อเป็นประจำ (จากการสัมภาษณ์บริษัท A) ว่าจ้างผู้ให้บริการด้านการขนส่งลำเลียงสุกรมาส่ง ณ ท่าส่งออกปศุสัตว์ด่านกักสัตว์เชียงราย สาขาเชียงแสน อ.เชียงแสน จ.เชียงราย โดยผู้ประกอบการฯ จะนำเอกสารใบสั่งซื้อ (Invoice) มอบหมายหน้าที่การดำเนินงานด้านเอกสารต่อผู้ให้บริการด้านเอกสารพิธีการ/ชิปปิ้งไปติดต่อขอใบอนุญาตนำสัตว์ หรือซากสัตว์ออกนอกราชอาณาจักร แบบ ร.9 กรมปศุสัตว์ เพื่อเป็นเอกสารประกอบการทำใบขนสินค้าขาออกตามพิธีการศุลกากร ทั้งต้องทำหนังสือคำร้องขอส่งออกสินค้านอกทางอนุมัติ แล้วขอจำลองสำเนาหนังสือเรื่องการส่งออกสินค้านอกทางอนุมัติชั่วคราว ตามมาตรา 5 ทวิ พรบ.ศุลกากร (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2480 จากด่านศุลกากรเชียงแสน ไปยื่นแจ้งต่อ นรข.เขตเชียงราย ว่าเพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติพิธีการศุลกากรตรวจปล่อยสินค้า ณ ท่าส่งออกปศุสัตว์ฯ อีกหน่วยงานหนึ่ง ผู้ให้บริการด้านเอกสารฯ จะเป็นผู้ติดต่อประสานงานเรื่องเรือบรรทุกตู้ตู้แช่ในเรือเวลาบรรทุกตู้ /ขนาดเรือบรรทุกให้เหมาะสมกับปริมาณสุกรที่จะลำเลียงขนส่ง /เวลาที่ใช้เดินทางไปถึงปลายทางเป้าหมาย ส่วนการติดต่อผู้ซื้อปลายทาง และการชำระค่าสินค้า ผู้ประกอบการฯจะเป็นผู้บริหารจัดการเอง การจัดการแบ่งหน้าที่ตามความถนัดชำนาญของโซ่อุปทานฯในส่วนระดับกลางน้ำของหน่วยกิจกรรมที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ จะทำให้ระยะเวลาการส่งมอบสินค้าเป็นไปตามหมายกำหนดการ เพราะสุกรเป็นสินค้ามีชีวิตมีการขนส่งลำเลียงเปลี่ยนถ่ายการบรรทุกหลายช่วงเวลา ดังนั้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการสูญเสียระหว่างการขนส่งจึงต้องกระทำให้รวดเร็วและเหมาะสมอีกด้วย เพื่อให้สามารถส่งมอบ

สุกรฯต่อผู้ซื้อปลายทาง โดยที่สุกรฯยังมีสุขภาพแข็งแรง และไม่สูญเสียคุณภาพเกินเกณฑ์มาตรฐานปกติ เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะทำให้ผู้ประกอบการฯ สามารถรักษาดุลาส่งออกของตนเอาไว้ได้ ถึงแม้ว่าจะมีราคาหน้าฟาร์มสุกรฯที่เท่ากัน หรือสูงกว่าตลาดภายในประเทศผู้นำเข้าเล็กน้อยก็ตาม

6.1.1.3 ระดับปลายน้ำ (Downstream)

จากการศึกษาโซ่อุปทานฯ ในส่วนระดับปลายน้ำการส่งมอบสินค้าของประเทศผู้นำเข้า จุดเริ่มต้นขบวนการไหลกิจกรรมต่อเนื่องต่างๆ ซึ่งเป็นด้านอุปสงค์ของปริมาณส่งออกสุกรอีกฝ่ายหนึ่งที่ต้องประสานสอดคล้องกับด้านอุปทานของปริมาณสุกรต้นน้ำ เพื่อที่จะสามารถจะตอบสนองความต้องการได้ทันทั่วทั้งปี ณ เวลานั้นๆ ภายใต้เงื่อนไขในเรื่องปัจจัยต่างๆดังนี้ ราคาหน้าฟาร์มสุกรมีชีวิตของภายในประเทศผู้นำเข้ามีราคาแพงกว่าการนำเข้าโดยพิจารณาจากส่วนต่างกำไรสุทธิ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับต้นทุนค่าใช้จ่ายดำเนินการต่างๆ หากพอมีกำไรคุ้มกับการดำเนินการ ทั้งสามารถนำมาทดแทนการขาดแคลนสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการ และรักษารฐานลูกค้าของตนเอาไว้ ในหลายสถานการณ์นอกเหนือไปจากเรื่องราคาฯ อาทิ การนำเข้าทดแทนการขาดแคลนสินค้าในช่วงเทศกาลสำคัญ อาทิวันตรุษจีน หรืองานมหกรรมกีฬาระดับสากล หรือเกิดสภาวะวิกฤตจากภัยธรรมชาติ และโรคระบาด เป็นต้น ทั้งนี้ต้องพิจารณามาตรการ และนโยบายของภาครัฐท้องถิ่นในช่วงเวลานั้นๆ เป็นอย่างไรประกอบด้วย นอกเหนือจากความสามารถนำเข้าอันเฉพาะตนของผู้ประกอบการนำเข้า ก็มีอีกปัจจัยหนึ่งคือต้นทุนค่าใช้จ่ายจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ณ ขณะเวลาที่มีการลงซื้อขายสินค้า อีกประการ(จากการสัมภาษณ์บริษัท B) ดังภาพที่ 6.1 แสดงรูปแบบการจัดการโซ่อุปทานฯ

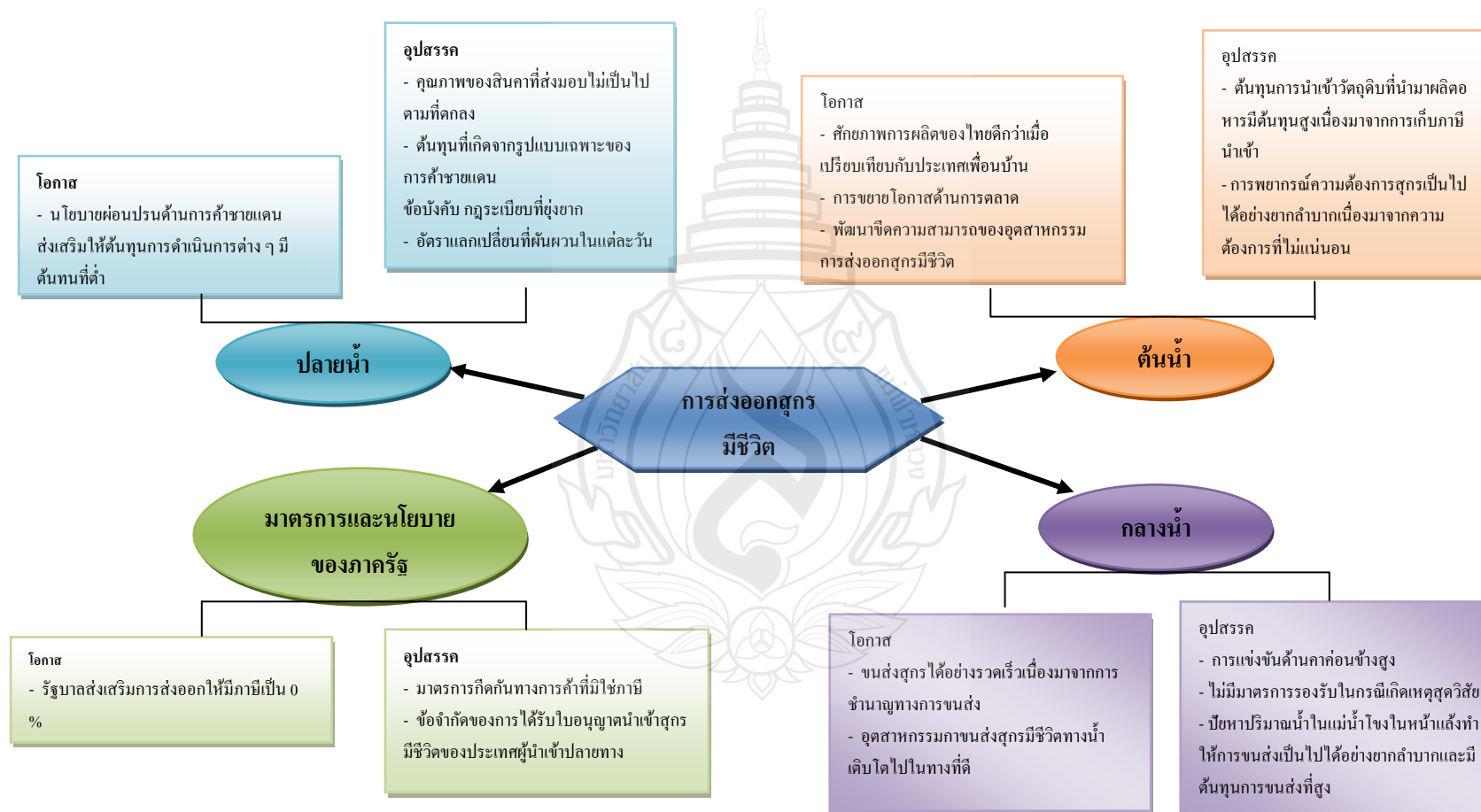

ภาพที่ 6.1 ลักษณะรูปแบบการจัดการโซ่อุปทานฯ โดยมีผู้ประกอบการส่งออกเป็นผู้เชื่อมโยง

6.1.1.4 นโยบายของภาครัฐ

ในส่วนของนโยบายภาครัฐที่ส่งเสริมทางการส่งออกสุกรฯ จากการศึกษาพบว่า มีเพียงภาระภาษีตามพิกัดอัตราศุลกากรขาออกสุกรมีชีวิตพิกัดฯประเภทที่ 0103.92.00 สุกรขุน น้ำหนักมากกว่า 50 กิโลกรัม เท่ากับ 0 เปอร์เซ็นต์จากมาตรการสนับสนุนความสามารถในการแข่งขันภาคการส่งออก (จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศุลกากร) สำหรับการส่งเสริมการส่งออกสุกรฯ ด้านอื่นยังไม่มียุทธศาสตร์ชัดเจน ส่วนใหญ่จะเป็นการส่งเสริมสนับสนุนเกษตรกรฟาร์มเลี้ยงสุกรขุนเพื่อการค้าต้นน้ำ

6.1.2 โอกาส และปัญหา/อุปสรรค กรณีศึกษาการส่งออกสุกรฯ

ภาพที่ 6. 2 แผนภาพแสดงโอกาสและอุปสรรคในแต่ละกิจกรรม โลจิสติกส์ของการส่งออกสุกรมีชีวิต

การศึกษาวิจัยลักษณะรูปแบบเส้นทางการจัดการโซ่อุปทานฯ จากด่านศุลกากรเชียงแสน ไปยังสปป.ลาว ทางน้ำโดยผ่านเส้นทางตามลำน้ำโขงจนถึงท่าเรือสบห้วย หรือท่าเรือเชียงกก และเส้นทางเมืองลอง (Long), เมืองสิง (Sing) แขวงหลวงน้ำทา (Luang Namtha) เพื่อส่งผ่านต่อไปยังบริเวณรอยต่อพรมแดนระหว่างเมืองฮาย (เมืองฮาย) เมืองล่า (เมืองล่า) และปลายทางเมืองเชียงรุ่ง (เจียงฮ่ง/จังหวัด) เขตปกครองตนเองชนชาติไท สิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้ (เส้นทางการค้าชายแดนจากไทยที่ส่งผ่านทางสปป.ลาวไปยังจีนตอนใต้) พบว่ามีปัจจัยเงื่อนไขอยู่ 3 ประการสำคัญอันได้แก่ ปัจจัยแรกทางด้านส่วนต่างของราคาราคาสุกรมที่มีชีวิตหน้าฟาร์ม ปัจจัยต่อมาต้นทุนในการดำเนินการขนส่ง และงานด้านเอกสารพิธีการต่าง ๆ ปัจจัยที่สามทางด้านมาตรการ ข้อจำกัด และนโยบายภาษีของประเทศนำเข้าปลายทาง ส่วนด้านอื่น ๆ อาทิ การแข่งขันด้านคุณภาพสินค้า เศรษฐกิจ และพฤติกรรมนิยมบริโภคราคาสุกรมของประเทศนำเข้าปลายทาง นั้นล้วนเป็นโอกาสทางการค้าชายแดนในการส่งออกสุกรมฯของประเทศไทย

6.1.2.1 ต้นน้ำ (Upstream)

โอกาส : สำหรับกรณีศึกษาการส่งออกสุกรมฯ จะพบว่าประเทศไทยมีศักยภาพของการจัดการโซ่อุปทานในขบวนการผลิตสุกรมฯ ได้ดีกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ รอบข้างที่มีพื้นที่พรมแดนติดต่อกัน จากสถิติปริมาณการส่งออกสุกรมฯ จากด่านศุลกากรเชียงแสน อำเภอ เชียงแสน จังหวัด เชียงราย ไปยัง สปป.ลาว (Lao PDR) หรือด่านศุลกากรอรัญประเทศ อ. อรัญประเทศ จ.สระแก้ว ไปยังราชอาณาจักรกัมพูชา (Kingdom of Cambodia) เนื่องจากมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงสุกรมฯของไทยได้รับการยอมรับจากประเทศผู้นำเข้าปลายทาง รวมทั้งพฤติกรรมนิยมบริโภคสุกรมฯภายในประเทศยังอยู่ในเกณฑ์ไม่สูงมากนัก ดังนั้นประเทศไทยมีโอกาสอย่างมากในการขยายตลาดส่งออกสุกรมฯ ได้เพิ่มขึ้นโดยการเข้าไปร่วมลงทุนในระบบโซ่อุปทานฟาร์มเลี้ยงสุกรมฯในประเทศเพื่อนบ้านที่มีพื้นที่พรมแดนติดต่อกันโดยเฉพาะ สปป.ลาว และกัมพูชา เพื่อยกระดับมาตรฐานและขยายปริมาณฟาร์มเลี้ยงสุกรมฯของโซ่อุปทานฯ ซึ่งจะสามารถพัฒนาศักยภาพการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าชายแดนของประเทศอีกช่องทางหนึ่ง

ปัญหา/อุปสรรค : เนื่องจากภาระต้นทุนโซ่อุปทานฟาร์มเลี้ยงสุกรมฯภายในประเทศยังคงสูงอยู่ จากผลกระทบของนโยบายเรียกเก็บค่าธรรมเนียมนำเข้าพิเศษ (Surcharge) การนำเข้าวัตถุดิบอาหารสัตว์ข้าวโพด (พิกัดประเภทที่ 1005.90) ปลาปนเฉพาะชนิดคุณภาพดี 60 โปรตีนขึ้นไป (พิกัดประเภทที่ 2301.20) และกากถั่วเหลือง(พิกัดประเภทที่ 2304.00) เป็นสินค้าที่ต้องเสียค่าธรรมเนียมนำเข้าพิเศษในการนำเข้ามาในราชอาณาจักรตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ (จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศุลกากร) ส่วนในกรณีศึกษาครั้งนี้ สปป.ลาวก็ไม่ใช่ตลาดปลายทางสุดท้ายในการนำเข้าสุกรมฯ เป็นเพียงแต่การอาศัยการขนส่งทางน้ำข้ามเขตแดน เพื่อขนส่งผ่านไปสู่

ปลายทางประเทศนำเข้าต่ออีกทอดหนึ่ง จึงเป็นปัญหาสำคัญของผู้ประกอบการส่งออกที่มีความยากลำบากในการสื่อสารไปยังต้นน้ำถึงการพยากรณ์ยอดปริมาณการผลิต หรือขยาย/ลดขนาดฟาร์มเลี้ยงสุกรให้เหมาะสม ทำให้อุปทานของปริมาณสุกร และอุปสงค์ของปริมาณส่งออกสุกรมีชีวิตไม่สอดคล้อง และตอบสนองต่อความต้องการผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสมพอดี

6.1.2.2 ระดับกลางน้ำ (Midstream)

โอกาส : สำหรับกรณีศึกษาการส่งออกสุกรฯ พบว่าโดยการขนส่งลำเลียงสุกรลงเรือบรรทุกทางน้ำตามเส้นทางลำน้ำโขงมีความเหมาะสมกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานการขนส่งทางบกในปัจจุบันตามระเบียบกรมปศุสัตว์ ว่าด้วยการคุ้มครอง และดูแลสวัสดิภาพสุกรระหว่างการขนส่ง พ.ศ.2544 (จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์) ถ้าหากการขนส่งสุกรมีชีวิตนานมากกว่า 8 ชั่วโมงจะต้องมีอาหารและน้ำเพียงพอ มีการระบายอากาศที่ดีไม่ร้อน มีพื้นที่เพียงพอให้สุกรยืน/นอนได้ในลักษณะตามธรรมชาติและมีน้ำดื่มระหว่างการเดินทาง ซึ่งการขนส่งทางน้ำสามารถกระทำได้ และทำการขนส่งฯ ได้ทุกวัน ทำให้สินค้ามีคุณภาพและระยะเวลาส่งมอบสินค้าไปยังปลายทางประเทศนำเข้าดีกว่าการขนส่งช่องทางอื่น ทั้งประสบการณ์ความเชี่ยวชาญชำนาญในด้านการให้บริการด้านเอกสารพิธีการของหน่วยกิจกรรมที่เกี่ยวข้องก็มีประสิทธิภาพรวดเร็วสอดคล้อง ทำให้เอื้ออำนวยต่อการไหลของงานด้านเอกสารระเบียบพิธีการ, ข้อจำกัด และมาตรการของหน่วยกิจกรรมที่เกี่ยวข้องด้านอื่น ๆ อย่างเหมาะสม

ปัญหา/อุปสรรค : การแข่งขันด้านราคาค่าขนส่งทางน้ำของผู้ประกอบการส่งออกอื่น ๆ ในการว่าจ้างเรือสัญชาติลาวให้ขนส่งสินค้ายังไม่มีราคาแน่นอนเปลี่ยนแปลงขึ้นลงตามปริมาณความต้องการ(จากการสัมภาษณ์ตัวแทนออกของหรือชิปปิ้ง (Shipping A) ทั้งยังไม่มีมาตรการรองรับกรณีจากเหตุสุดวิสัย อันเกิดจากผลกระทบการขนส่งทางบกก่อนถึงท่าที่ส่งออกเนื่องด้วยสวัสดิภาพสุกรระหว่างการขนส่งที่เหมาะสมจนประสบกับการสูญเสีย หรือเสียหายจากความเครียดของสุกร และ/หรืออุบัติเหตุในระหว่างการขนส่งลำเลียง หรือแม้แต่การทำประกันภัยอุบัติเหตุทางน้ำ/บกก่อนการส่งมอบถึงปลายทางประเทศนำเข้า หรือปัญหาปริมาณระดับน้ำที่ตื้นเขินในฤดูแล้งที่เกิดขึ้นประจำทุกปีทำให้เกิดการติดขัดความสามารถการสัญจรทางน้ำของเรือสินค้าได้ยากลำบากกว่าปกติเป็นภาระต้นทุนที่ผู้ประกอบการส่งออกต้องแบกรับความเสี่ยงนี้เอาไว้เพียงฝ่ายเดียว

6.1.2.3 มาตรการ และนโยบายภาระค่าภาษีของภาครัฐ

โอกาส : สำหรับกรณีศึกษาการส่งออกสุกรฯ ภาระค่าภาษีขาออกมีอัตราภาษีตามพิกัดศุลกากรเป็นศูนย์เปอร์เซ็นต์ จากนโยบายของภาครัฐที่สนับสนุนและส่งเสริมการส่งออกสินค้า ซึ่งเป็นไปตามยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ปัญหา/อุปสรรค : จากปัญหาพื้นฐานเรื่องความปลอดภัยทางด้านสุขภาพ และมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีจากภายนอกประเทศมักถูกนำมาใช้บ่อย ๆ อาทิโรคระบาดสัตว์ของกรมศึกษาการส่งออกสุกรฯ ข้ามเขตแดนไปยัง สปป.ลาว เพื่อขนผ่านไปสู่ปลายทางประเทศนำเข้าอีกทอดหนึ่ง ยังไม่ปรากฏการแพร่ระบาดของโรคแต่ได้เกิดขึ้นภายในประเทศไทย ต้นทางประเทศส่งออกอย่างโรคปากเท้าเปื่อย หรือมาตรการแทรกแซงราคา หรือมาตรการห้ามการส่งออกสุกรมีชีวิตในช่วงที่ราคาเนื้อสุกรภายในประเทศมีราคาสูง (จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์) ทำให้ไม่สามารถทำการส่งออกสุกรฯ ตามคำสั่งซื้อ และส่งมอบได้ตามทันกำหนดการ อย่างไรก็ตามยังมีปัญหา/อุปสรรคทางด้านนโยบายภายในประเทศ อาทิ ภาษีมูลค่าเพิ่ม และข้อจำกัดการได้รับใบอนุญาตนำเข้าสุกรมีชีวิตของผู้ประกอบการปลายทางประเทศนำเข้าเองอีกเป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่งด้วย

6.1.2.4 ปลายทาง (Downstream)

โอกาส : สำหรับกรมศึกษาการส่งออกสุกรฯ ตลาดเป้าหมายของการส่งออกสุกรมีชีวิต ขึ้นอยู่กับปัจจัยเงื่อนไขต่างๆดังนี้ ปัจจัยเรื่องราคาแข่งขันที่ผู้ประกอบการนำเข้าสามารถนำไปแข่งขันในตลาดภายในของตนได้ ปัจจัยถัดมาเรื่องเศรษฐกิจของความสามารถถึงกำลังซื้อผู้บริโภคต้องสูงด้วยและอีกปัจจัยสำคัญสุดท้ายคือการใช้สิทธิพิเศษของรูปแบบการค้าชายแดนที่มีพื้นที่พรมแดนติดต่อกัน เนื่องด้วยเหตุที่เป็นชนเชื้อชาติเดียวกันของชุมชนตามแนวตะเข็บชายแดน ทั้งยังมีภาษาสื่อสารกัน, วัฒนธรรม, ประเพณีจารีตที่คล้ายคลึงกัน และรวมทั้งนโยบายผ่อนปรนทางการค้าชายแดนของรัฐบาลท้องถิ่น ณ ห้วงเวลานั้น ๆ สนับสนุนส่งเสริมทำให้ผู้ประกอบการนำเข้าสามารถลดความยุ่งยากลำบากจากกฎ ระเบียบ ข้อจำกัด และลดต้นทุนการดำเนินการต่าง ๆ (จากการสัมภาษณ์บริษัท B)

ปัญหา/อุปสรรค : ส่วนหนึ่งเกิดจากการพิพาททางการค้า เนื่องจากคุณภาพสินค้าที่ส่งมอบไม่ตรงตามข้อตกลง กล่าวอ้างถึงการเสียหายก่อนการส่งมอบ หรือปัญหาเรื่องการค้างชำระราคาสินค้า รวมทั้งต้นทุนอันเกิดจากรูปแบบอันเฉพาะของการค้าชายแดน สืบเนื่องด้วยขึ้นอยู่กับความเชื่อถือ และไว้วางใจกันระหว่างผู้ประกอบการส่งออก และนำเข้าทั้งสองฝ่าย จึงมีบางส่วนดำเนินธุรกิจโดยไม่ผ่านระบบธนาคาร เพื่อหลีกเลี่ยงต้นทุนค่าธรรมเนียมค่าใช้จ่าย และข้อระเบียบปฏิบัติที่ยุงยาก ดังนั้นการชำระเงินโดยใช้เงินสด จึงเป็นเรื่องโดยปกติของการค้าชายแดน แต่ก็มีความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนที่ไม่แน่นอน และมีความผันผวนเปลี่ยนแปลงวันต่อวันตามวันเวลาที่ตกลงซื้อขาย และเป็นภัยอันตรายหากถือครองเป็นจำนวนมาก การนำออกไป หรือเข้ามาซึ่งเงินตราต่างประเทศอันมีมูลค่าเกินกว่า 20,000 ดอลลาร์สหรัฐหรือเทียบเท่า ต้องแจ้งรายการเกี่ยวกับเงินตรานั้นต่อเจ้าหน้าที่ศุลกากร ณ ด่านศุลกากรนั้น ๆ ที่นำออกไป หรือเข้ามา ตามประกาศกรม

ศุลกากรที่ 18/2551 เรื่องข้อบังคับว่าด้วยการสำแดงเงินตราต่างประเทศ ที่นำออกไป หรือเข้ามาในประเทศ (จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศุลกากร)

6.2 ข้อเสนอแนะ

6.2.1 แนวทางรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการจัดการโซ่อุปทานของการค้าชายแดนในการส่งออกสุกรฯ

6.2.1.1 ระดับต้นน้ำ เสริมสร้างความเข้มแข็งและลดต้นทุนโซ่อุปทานฟาร์มเลี้ยงสุกร

6.2.1.2 ระดับกลางน้ำ การเพิ่มระดับความชัดเจนการสื่อสาร และพัฒนาการจัดการโซ่อุปทานฯ ร่วมกันแบบโซ่อุปทานเครือข่ายพันธมิตรระหว่างหน่วยกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งสร้างเอกลักษณ์ในการดำเนินงานของแต่ละหน่วยกิจกรรม เพื่อหลีกเลี่ยง หรือลดระดับสภาวะการแข่งขันด้านราคา มากจนเกินไปมาเป็นการแข่งขันสินค้าที่สามารถตอบสนองต่อกลุ่มลูกค้าแทน และการจัดการขนส่งที่ได้ตรงตามหมายกำหนดเวลา และสามารถใช้ร่วมกันได้ โดยมีจุดหมายสถานที่ส่งมอบสินค้าใกล้เคียงกันจะทำให้ลดต้นทุนการดำเนินการได้มากขึ้น และขีดความสามารถแข่งขันก็เพิ่ม ดังนั้น โอกาสส่งออกก็มีมากขึ้น

6.2.1.3 ระดับปลายน้ำ พัฒนารูปแบบการค้าให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ของ กฎระเบียบ ข้อจำกัด และข้อบังคับปลายทางประเทศนำเข้า ซึ่งต้องให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการค้าชายแดน และธรรมเนียมปฏิบัติของชุมชนชายแดนนั้น ๆ ด้วย เพื่อร่วมบูรณาการพัฒนาศักยภาพเป็นภาคีโซ่อุปทานเครือข่ายที่เข้มแข็ง และยั่งยืนต่อไป

รายการอ้างอิง

รายการอ้างอิง

- กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2556). *พิกัดศุลกากรและรหัสสถิติสินค้ากรมปศุสัตว์ ปี 2556*. สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2557, จาก [www.http://aqi.dld.go.th](http://aqi.dld.go.th)
- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2557). *ขั้นตอนการส่งออก*. สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2557, จาก http://www2.moc.go.th/ewt_news.php?nid=939
- แก้วตา โรหิตธนะ. (2551). *ระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทยในบริบทของข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน – จีน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ด่านกักกันสัตว์เชียงราย กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2556). *ขั้นตอนการดำเนินงานปี 2554*. สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2557, จาก [www.http://qscr-cri.dld.go.th/](http://qscr-cri.dld.go.th/)
- ด่านศุลกากรเชียงของ กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง. (2556). *สถิตินำเข้า และส่งออก*. สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2557, จาก www.chiangkhongcustoms.com/
- นวลจันทร์ พารักษา, มาตา หนูจันทร์, อังสุรัตน์ เอมอร และ วัฒนะ จุฬารัตน์. (2551). *โครงการระบบตลาด ขีดกลางสินค้าปศุสัตว์ (สุกร) ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นิพนธ์ พัวพงศกร บุญจิต ฐิตาภิวัฒนกุล สุเมธ องกิตติกุล ชัยสิทธิ์ อนุชิตวรวงศ์ ชลัท ทัพประเสริฐ สุวรรณา ตุลยวสินพงษ์ นิภา ศรีอนันต์ เสก เมธาสุรารักษ์ กัมพล ปั่นตะกั่ว และมาเรียม กริมี่. (2553). *โครงการศึกษาแนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทาน และโลจิสติกส์ของสินค้าเกษตร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2557). *เส้นทางการค้าชายแดนจาก 3 ด้านของจังหวัดเชียงรายไปจีนตอนใต้*. สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2557, จาก http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1392371675
- วิทยา สุหฤทธดำรง. (2545). *การจัดการโซ่อุปทาน = Supply chain management*. กรุงเทพฯ: ท็อป.

ศักกพล สุขปาน. (2538). *การค้าตามแนวชายแดนกับความมั่นคงของชาติ : ศึกษากรณีด้าน จังหวัด
ปราจีนบุรี*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภชัย ปทุมนากุล. (2552). *การแก้ไขปัญหาคาความผันผวนของตลาดสุกรไทยโดยใช้วิธีบริหารจัดการ
แบบห่วงโซ่อุปทาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน. (2557). *แผนที่มณฑลยูนนาน และเส้นทางแม่น้ำโขงไหลผ่าน 6
ประเทศ*. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2557, จาก
<http://www.thaibizchina.com/thaibizchina/th/index.php>

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2557).
เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการควบคุมสินค้า. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2557, จาก
www.moac.go.th/download/its/model%20scheme%20moac.pdf

สถาบันสุวรรณวาลกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2557). *สัดส่วนต้นทุนการเลี้ยงสุกรขุนของ
เกษตรกรผู้เลี้ยงระดับต้นน้ำ*. สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2557, จาก
<http://suwan.kps.ku.ac.th/Nsrtc>

สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย. (2556). *ราคาเฉลี่ยรายปีสุกรขุนหน้าฟาร์ม*.
สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2558, จาก <http://www.thaifeedmill.com/tabid/78/Default.aspx>

สำนักงานกิจการเกษตร. (2555). *สถานการณ์สินค้าเกษตรของไทย*. สืบค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2557,
จาก http://www.oae.go.th/more_news.php?cid=254

สุธารัตน์ หัสดี. (2555). *รูปแบบห่วงโซ่อุปทานฟาร์มเลี้ยงสุกรใน อำเภอบางคล้า จังหวัด
ฉะเชิงเทรา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร.

อำพร วิริยโกศล เกิดศิริ เจริญวิศาล ทิพย์วรรณ เรื่องกิตติสกุล ปริญญา เชาวนาศัย
พรหมมน บุญบงษ์ ยุพาวดี สมบูรณ์กุล วิวัฒน์ แซ่หลี่ และ สุพัตรา โมกขกุล. (2542).
กลยุทธ์ธุรกิจการค้าและการท่องเที่ยวชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย. สงขลา: ศูนย์การ
พัฒนาเขต เศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

David Simchi-Levi. (2549). *Supply chain management*. New York:
Springer Science + Business Media.

Fabiosa, J. F. (2005). *A case study of China's commercial pork value chain*.
Lowa: Iowa State University.

Hoste, R., Hu, D. & Tolkamp, J. (2013). *Investment and export opportunities in a sustainable pig supply chain in China*. The Hague: The Hague Centre for Strategic Studies.

Jack, G. A. & van der Vorst, J. (2007). *Agro-industrial supply chain management: Concepts and applications*. Italy. Food and Agriculture Organization of The United Nations Rome.

Porter, M. E. (2008). From *The five Competitive forces that shape strategy*. Harvard Business Review, May/June 1987.

Rabobank Industry. (2012). *Industrialisation of China's Pork Supply Chain*.
New York: Harper and Row.

Xishuangbanna Autonomous Dai Prefecture Yunnan. (2013). *Situational Analysis Report*. .
Retrieved March 16, 2014, from
www.worldagroforestry.org/downloads/Publications/.../WP1425501.pdf

Xishuangbanna Economic and Social Development Report. (2013). *Population and GDP statistics*. Retrieved January 4, 2014, from
<http://www.chinaknowledge.com/CityInfo/City.aspx?Region=Western&City=Xishuangbanna>

ประวัติผู้เขียน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายมัทवाल จงศิริชัยกุล
วัน เดือน ปีเกิด	27 สิงหาคม 2510
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	เลขที่ 4 ซอย 4 บ้านฟาร์มสัมพันธกิจ หมู่ที่ 6 ตำบลริมกก อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57100
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประวัติการทำงาน	นักวิชาการศุลกากรชำนาญการ ด่านศุลกากรแม่สาย สำนักงานศุลกากรภาคที่ 3 กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง